

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

AALBORG AKVAVIT GENNEM 100 AAR...

D. D. **S. F.**

AALBORG AKVAVIT

gennem 100 Aar

AALBORG-FABRIKKENS 100 AARSDAG 15-1-1946

AALBORG TAFFEL AKVAVIT er det ældste og førende blandt de forskellige Aalborg Akvavit-Mærker. Gennem 100 Aar — siden 15. Januar 1846 — er Akvavitten fremstillet efter den oprindelige Recept, og dens oprindelige Karakter og Smag er bevaret, bortset fra at det i Tidernes Løb er lykkedes at udvinde bedre og renere Sprit til Fremstillingen.

I de første 25 Aar fra 1846—71 fandt Fremstillingen Sted paa Fabrikken i Urbansgade, derefter i 60 Aar indtil 1931 paa Fabrikken Ved Stranden, og siden 1931 er alle Aalborg Akvavitterne, deriblandt ogsaa Aalborg Taffel Akvavit, fremstillet paa Fabrikken paa Strandvejen.

Selskabet har fundet det naturligt at markere Jubilæet ved Udsendelse af dette Skrift. Udarbejdelsen er foretaget af Afdelingsdirektør *Peter Kjærø* i Samarbejde med Redaktør *Strange Arnfast*.

Aalborg-Fabrikkens Personale omfattede den 1. Januar 1946 76 Funktionærer og 218 Arbejdere, som sammen med Forgængerne i Aarenes Løb hver paa sin Plads har sørget for, at Fabrikken kan fejre Jubilæet som en fuldtud moderne og rationelt drevet Virksomhed.

København, Januar 1946.

CHR. H. OLESEN.

*Ren som en Jomfru og stærk som en Bejler,
hed som det Hjerte, der hamrer mod dit,
kølig som Kilden, der Vaarhimlen spejler:
saadan, min Ven, er en dansk Aquavit.*

HANS HARTVIG SEEDORFF PEDERSEN.
(Indskrift paa en Klukflaske).

EN SVUNDEN TIDS SMAABRÆNDERIER.

Der er brændt Brændevin i Aalborg længe før Aktieselskabet *De danske Spritfabrikker's Tid*. Omkring Aar 1800 havde Byen mindst 100 Brænderier, nogle af dem maaske nok rent private, men Flertallet Erhvervsbrænderier i Forbindelse med Købmandshandel eller undertiden med Koholderi. Da Koholderne ofte tillige var Værtshusholdere, har Afsætningen ikke været vanskelig, selv om Kvaliteten næppe i vore Dage vilde blive betragtet som særlig fremragende. Egentlige Brændevinsbrændere, som kun levede af deres Brænderi, fandtes paa denne Tid endnu ikke udenfor København.

Med sit store Fuselindhold var Datidens Brændevin forsaavidt et Produkt, der ikke burde nævnes paa Linje med Aalborg Taffel Akvavit, hvis Historie dette Skrift skal berette; men enhver Beretning skal have sin Begyndelse, og Akvavitfabrikationen i Aalborg maa ganske naturligt ses paa Baggrund af det *Haandværk*, hvorefter den udviklede sig til *Industri*.

Hverken i denne gode By eller andetsteds i Kongeriget kunde

Brændevinsbrænderierne i det 19. Aarhundredes Begyndelse maale sig med Hertugdømmernes. Oftest var det en Dreng eller Købmandskarl, der stod for Brændingen, og havde hverken han eller Husbond synderligt Begreb om den Kunst, skulde Resultatet jo blive maadeligt. Det var saavist ikke upaakrævet, naar *Kongelig Majestæt* den 26. Juni 1812 udstedte en Forordning om, at enhver, der fremtidig nedsatte sig som Brændevinsbrænder, skulde aflægge Prøve paa sin Duelighed ved det *Kongelige Brænderi* i København, der var oprettet nogle Aar tidligere som Mønsterbrænderi.

I første Omgang virkede Forordningen som en Bremse paa Oprettelsen af ny Brænderier. Andre Forhold, f. Eks. den almindelige Nedgang i Handelen efter 1814, ramte Aalborg meget føleligt; men ogsaa Konkurrencen fra de talrige Smugbrænderier og Forbudet mod Brænderier, der alene forsynede Ejerens Husholdning, medførte i samme Periode Nedlæggelsen af en lang Række ældre Brænderier, og i 1830 havde Aalborg kun 15 Brænderier, hvoraf endda kun Halvdelen var i Brug.

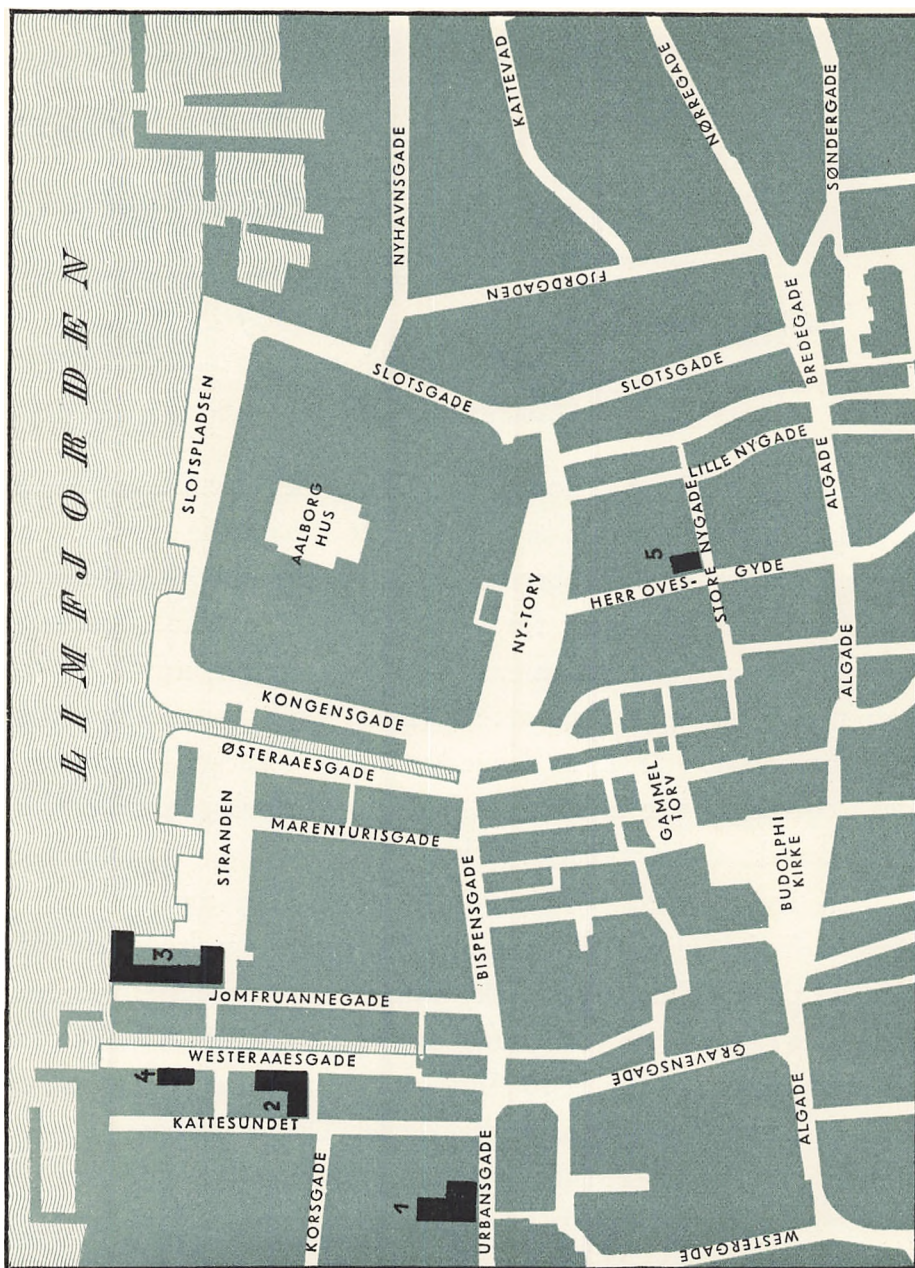
Flensborg-Brænderierne beherskede i disse Aar ganske Markedet, ikke blot fordi Brændevinens Kvalitet utvivlsomt var bedre, men ogsaa fordi de i Kraft af en mere rentabel Drift kunde sælge billigt. I Tyskland havde man allerede omkring 1820 taget Dampmaskinen i Anvendelse paa Brændevinsbrænderierne, og i Hertugdømmerne, hvor Brænderierne helt til 1850 var fri for den i Kongeriget gældende Beskatning, var man hurtigt fulgt efter.

Her i Kongeriget blev Dampmaskinen første Gang anvendt ved Brænderivirksomhed i 1838, da Brænderiejer *H. Marcussen* i Fiolstræde i København lod den unge *Isidor Henius* indrette Brænderiet til Kartoffeldrift.

ISIDOR HENIUS var kommet til Danmark Aaret forud fra det Tydske, hvor han havde lært at tilvirke Brændevin og Gær paa nogle ret beskedne Foretagender. Naar det skyndsomst noteres, at han fik større Betydning for Overgangen til den fabrikmæssige Fremstilling af Sprit i Danmark end nogen anden samtidig, kan man nok tillade sig at føre det som Bevis for Brændevinsbrændingens lave Stade i 1838, at denne kun 17—18-aarige Ungersvend, der i og for sig var uden større Viden og Erfaring, kunde reformere den danske Brænderidrift komplet.

Han fødtes 1820 i Thorn i Polen og kom som 15-aarig i Arbejde i sin Svogers Brænderi. 2 Aar senere vandrede han paa sin Fod til Strassburg og blev der antaget paa et mindre Brænderi, hvor han ogsaa lærte Gærfremstilling. Med knap 3 Aars Uddannelse og endnu ikke fyldt 18 Aar kom han vejlangs til Aarhus for at besøge en ældre Broder, som boede der. Denne fik ham i Kondition hos en Aarhus-Brænder, og kort Tid efter lod man den 17-aarige indrette en Gær- og Eddikefabrik. Det tog ham 4 Uger, og Honoraret var 200 Mark. — I de følgende Aar indrettede han

Brænderier i Aalborg omkring 1845. Se Tavlen Side 15.

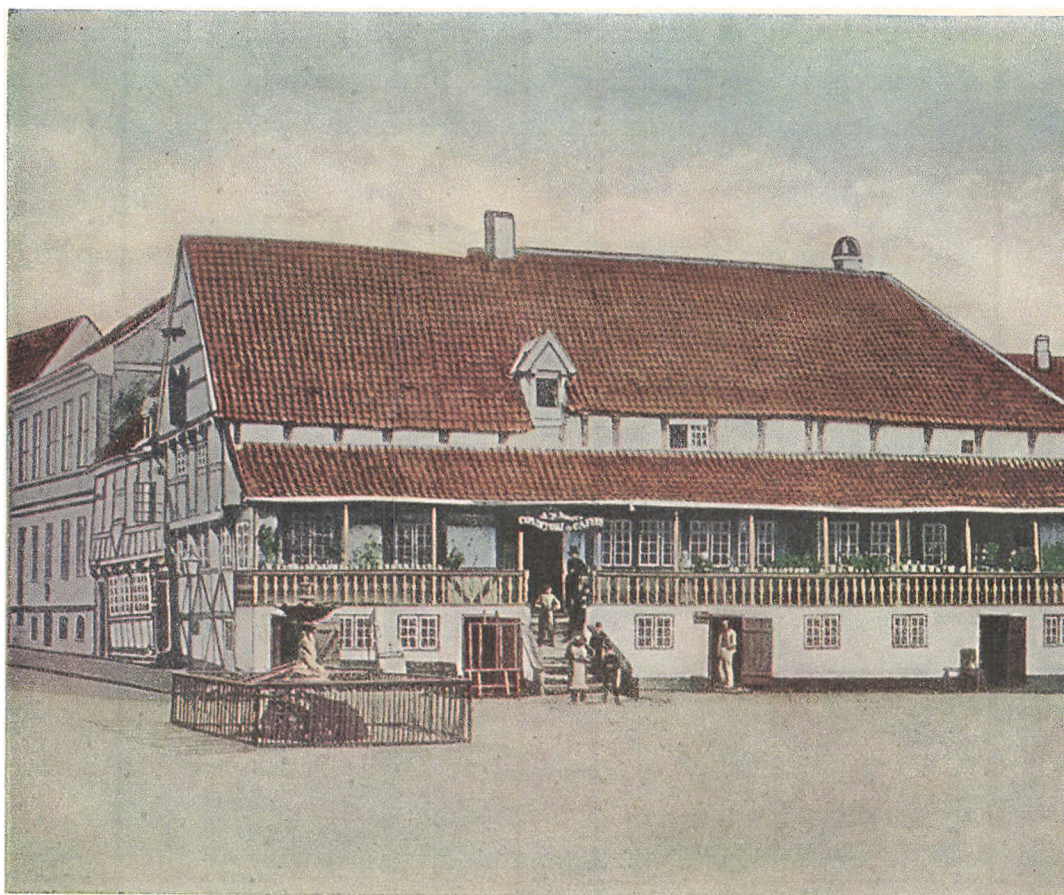
paa lignende Vilkaar som særlig »Sagkyndig« Brænderier i København, i Grenaa, i Roskilde, atter i Aarhus, og 1841 kom han til Aalborg, hvor hans Livsværk skulde bygges op.

AALBORG var dengang endnu Jyllands største By — næststørst i Landet. Med sine godt 7000 Indbyggere saa stor som Hobro i vore Dage, og det betød noget omkring 1840.

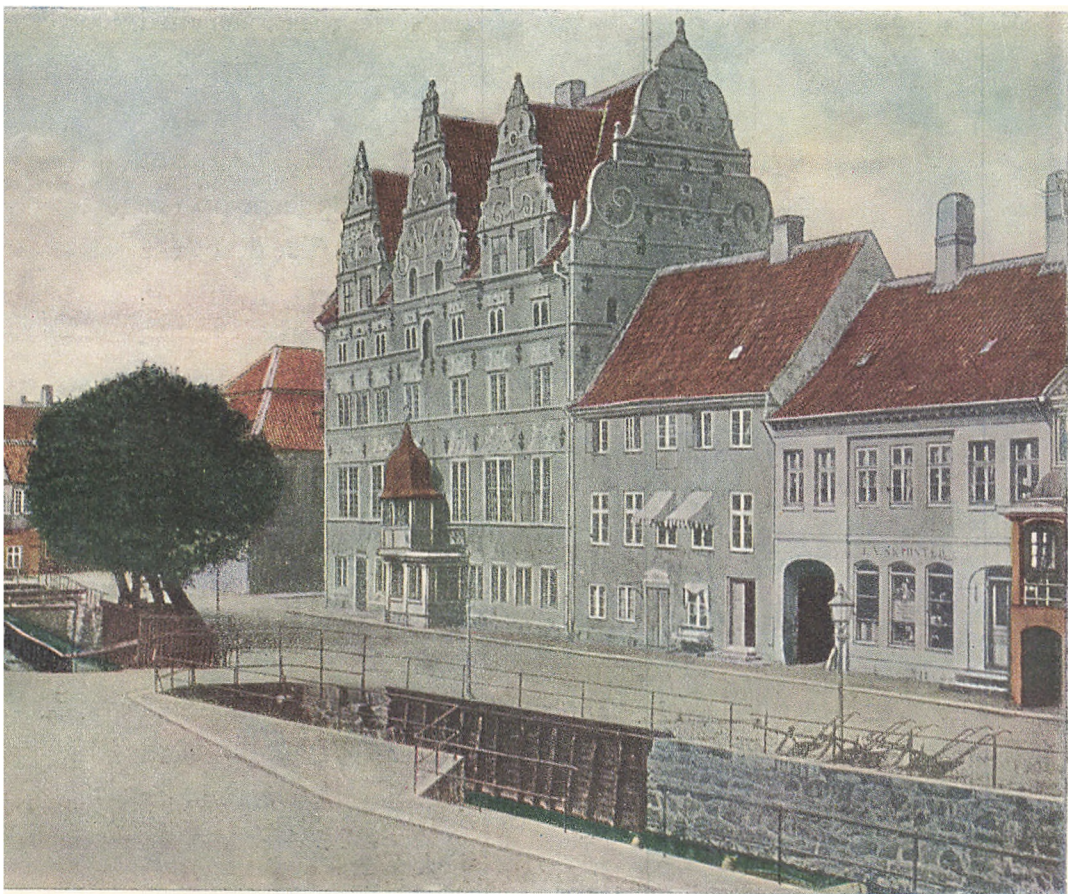
Fra de gamle Købmandsgaarde langs Østeraa og Vesteraa havde man gennem Aarhundreder behersket det store Opland, der var at naa ad Vandvejen: Vendsyssel og selv de fjernest beliggende Limfjordsegne og tillige Norge, som de største af Købmændene havde haft en livlig Handel paa.

Det var gaaet tilbage siden Napoleonskrigen, Kielerfreden og Norges Løsrivelse; men de gamle Aalborgslægter sad dog ved Gaardene endnu, og der var ikke mindst blandt de unge Købmænd baade Lyst og Mod til at hævde Traditionen og bevare Aalborgs Ry for godt Købmandskab.

Det allerede da 400 Aar gamle Købmandslaug — *Guds Legems Laug* — talte i 1838 71 Medlemmer og vogtede under Forstandere som *Jacob Kjellerup*, *Jens Herskind*, *J. L. M. Ferslew* og *August Worm* nidkært paa Standens Interesser. At det hæderværdige Laug ogsaa kaldtes *Papegøjegildet*, var vel et Udslag af det Aalborghumør, der selv i de ondeste Tider groer under Is og anden Haardhed, det samme Vid, som kalder de muntre unge Fruers Samlingssted i *Brigadér Halling's* Gaard for *Undulatburet*. — Man tager ikke sig selv og andre særlig højtideligt i Aalborg og gjorde det heller ikke for 100 Aar siden.

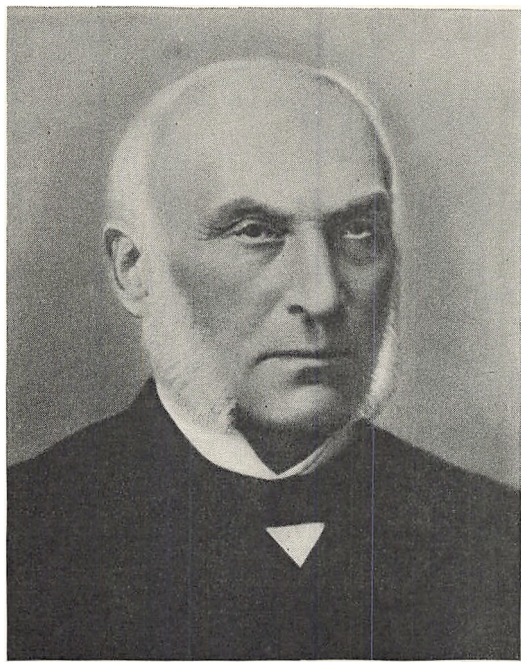
Dengang som nu tog man sig Tid til en Snak, naar man mødtes, og mange af de mere betydningsfulde Foretagender, der fik deres højtidelige Udformning i Købmandslaugets Møder paa Kompagnihuset, var paa Forhaand drøftet grundigt igennem paa Spadsereture foran Slottet eller i *Simoni's* Vinstue og andre Steder, hvor Godtfolk mødtes. Saaledes fik man Dampskibsrute til København, saaledes fik man gentagne Gange afværget Nørre-

Østeraa før Aaernes Tildækning.

sundbys Forsøg paa at skaffe sig egne Handelsrettigheder, og saaledes opstod Tid efter anden, ved dygtige Mænds Samraad, de Industrier, der blev Spiren til ny Selvhævdelse for Aalborg, saa Byen ikke døde af at miste en stor Del af den Handel, den havde levet for og levet af.

Naar vi paa den her viste beskaarne Gengivelse af *G. A. Fjorbach's* Aalborgkort fra 1847 har trukket Brændevinsbrænderierne

Isidor Henius.

stærkt frem sammen med ganske særligt bemærkelsesværdige og kendte Bygninger, er det ikke for at løfte Brænderierne op i et Plan, hvor de ikke alle hørte hjemme, men kun fordi *dette* er Brænderiernes og Spritfabrikkernes Historie.

En af de Gaarde, som man med fuld Ret kan give en fremskudt Plads paa Kortet og i Beretningen, er den gamle Købmandsgaard, der laa med

Bygninger mod Jomfru Anegade, Stormgade og Lauget. Dens Grund gik helt ud til Limfjorden, hvor Ejendommen havde sit eget Bolværk.

Denne gamle Købmandsgaards Historie kan føres langt tilbage i Tiden, og blandt dens Ejere findes adskillige af den svundne Stortids bedste Navne. Af Aalborg Bys Grundtakst for 1682 fremgaar det, at Gaarden, som da ejedes af *Christopher de Hemmer*, er langt den højst vurderede i Aalborg. — Andetsteds i Bogen, Side 64, findes en Redegørelse for, hvem der siden 14. Juni 1594 har ejet Gaarden.

I en By med saa gamle Gaarde levede Købmændene omkring Midten af det 19. Aarhundrede deres Liv i Nøjsomhed og Arbejd-

BRÆNDERIER I AALBORG OMKRING 1845.

1. Aalborg privilegerede Sirup- og Spritfabrik, Urbangade. Oprettet 15. Januar 1846 af *Isidor Henius*. Her begyndte Fremstillingen af Aalborg Taffel Akvavit. I 1847. svarede Produktionen til ca. 160,000 Liter 100 % Sprit.

2. Brødrene *Jørgen & Frantz Herskinds* Dampbrænderi paa Hjørnet af Maren Poppesgyde ved Vesteraa. Produktionen svarede i 1847 til ca. 55,000 Liter 100 % Sprit.

3. Konsul *P. Wibroes* Brænderi i den gamle Købmandsgaard Ved Stranden. I 1847 svarede Produktionen til ca. 159,000 Liter 100 % Sprit.

4. Captain *Chr. von Geddes* Dampbrænderi ved Vesteraa. Solgtes ved Tvangsauktion den 11. Juni 1845 til Prioritetshaverne, Apoteker, Cancelliraad *Strøberg* og Proprietær *J. Dybroe* til Mølskovgaard, som 14. November 1847 overdrog det til Købmand *E. G. Kjær* og Handelsbetjent *Kjølbye*. Produktionen svarede dette Aar til ca. 85,000 Liter 100 % Sprit.

5. *Peder Baggesens* Brænderi paa Hjørnet af Store Nygade og Hr. Ovesgyde. Brænderiet var allerede ude af Drift i 1847. Det var Typen paa Fortidens Smaabrænderier, hvis aarlige Produktion højst svarede til ca. 10,000 Liter 100 % Sprit.

Derudover fandtes i Aalborg Tolddistrikt et lige saa beskeden Brænderi i Nørresundby. Det solgtes 1850 til Hovedgaarden *Refsnæs*.

Proprietær *C. A. Færchs* Dampbrænderi i Hals. Produktionen svarede i 1847 til ca. 13,500 Liter 100 % Sprit.

Kammerraad *J. C. Hjorths* Dampbrænderi paa Hovedgaarden *Thustrup*. Produktionen svarede i 1847 til ca. 51,000 Liter 100 % Sprit.

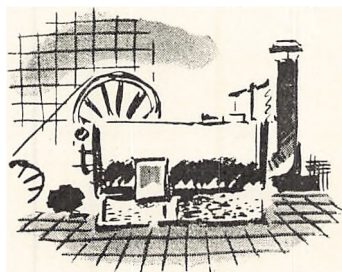
Se Kortet Side 10.

somhed, og det var to af dem, Brødrene *Jørgen* og *Frantz Herskind*, der i 1841 antog *Isidor Henius* til at anlægge og drive et Dampbrænderi i den store Købmandsgaard paa Hjørnet af Maren Poppesgyde ved Vesteraa. Brænderiet fik 6 Mæskekar med ialt 165 Tønder Karrum, 15 Gange saa stort som de tidligere primitive Brænderier, der almindeligvis var paa ca. 10 Tønder Karrum. (Den Fabrik, der i Dag fremstiller Aalborg Akvavitten, er paa 5,341 Tønder Karrum).

Om andre Brænderier paa den Tid berettes senere paa en Planche, hvis Numre henviser til det før omtalte Kort over Aalborg.

I 1843 fik *Henius* til Opgave at indrette Konsul *P. Wibroe's* Brænderi til Fabrikdrift. Det havde netop til Huse i den gamle Købmandsgaard Ved Stranden, som just derfor omtales gentagne Gange i denne Beretning.

Dette var det sidste Brænderi, *Henius* indrettede for *andre*. Han var blevet voksen nu, og Industrialiseringen af Brænderidriften havde medført, at Importen hertil af Brændevin fra Hertugdømmerne var ved at ophøre. I 1845, da *Henius* var 25 Aar, byggede han til sig selv.

AALBORG PRIVILEGEREDE SIRUP- OG SPRITFABRIK.

Den første Samtale om *Aalborg privilegerede Sirup- og Spritfabrik* fandt Sted ved Københavnerdamperen »Iris«s Anløbsplads ved Østeraas Udløb, hvor *Isidor Henius* kom i Snak med Købmand *L. M. Jacoby* og cand. philph. *Otto Theodor Thorbrøgger*. Det kan lyde saa tilfældigt; men det var et ganske naturligt Møde. Naar Damperen kom, samlede man paa »Hovedet« for at spørge nyt fra København, og en Beretning derovre fra eller nogle Varers Udslibning kunde da meget let give Anledning til merkantile Drøftelser. *Jacoby* og *Thorbrøgger* foreslog *Henius*, at de sammen skulde oprette en Fabrik til Sirupfremstilling af Kartofler. *Henius* slog det først hen, men erklærede sig siden villig til at gaa med, hvis Fabrikken tillige blev en Spritfabrik.

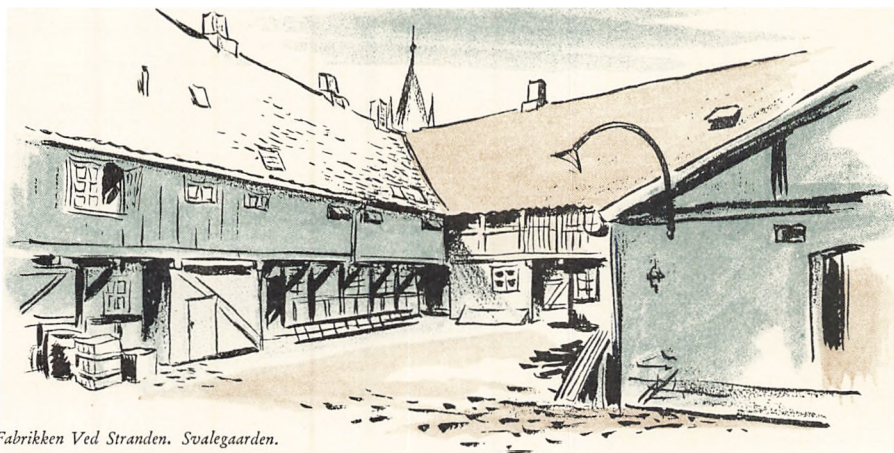
Som Fjerdemand fik *Henius* Købmand *Sigismund J. Rée* interesseret, og paa et følgende Møde enedes man om hver at indskyde 5,000 Daler. Hvor interesseret Kompagnonerne var, fremgaar af, at *Henius* uden Vanskelighed fik *Rée* og *Jacoby* til at laane sig de 5,000 Daler, han skulde indskyde som sin Part.

Den 10. Juni 1845 købte man i *Jacoby's* Navn Gaarden Nr. 147 i Urbangade, beliggende netop der, hvor Kimbrertyren nu staar midt i Vesterbros Trafik. Her blev Fabrikken indrettet i Løbet af 1845. De nødvendige Maskiner og Apparater blev købt i Tyskland, Frankrig og England, en stedlig Bødkermester gjorde Mæskekarrene, og den 30. November 1845 oprettedes den Interessentskabskontrakt, der betegner Grundlæggelsen af *Aalborg privilegerede Sirup- og Spritfabrik*.

Den 15. Januar 1846 begyndte Fremstillingen af »Aalborg Akvavit«.

Det er sandsynligt, at Interessenternes Humør ikke har været det allerbedste i Fabrikkens første Driftaar. Folk rynkede paa Næsen ad den Sirup, der var lavet af Kartofler; det var skam ikke noget for dem, der var vant til den fine Flensborgsirup. — Hvad andet var derved at gøre end at sende Produktionen til Flensborg, saa den kunde vende hjem igen som »Ægte Flensborger« — dengang som nu gjorde Indbildningen det halve.

Det første Aar gav Virksomheden et Tab paa 20,000 Daler, og man kan forstaa, at nogle af Interessenterne har overvejet at holde op, før det blev for galt. Imidlertid mødte Brønderiejer *Olsen* fra Christianshavn frem med et Tilbud om at købe Fabrikken, som han agtede at drive videre med *Henius* som Leder. Dette fik d'Herrer *Rée*, *Jacoby* og *Thorbrøgger* stemt om, saa man besluttede at forsøge endnu et Aar, og i dette Aar — 1847 — tjente man ikke blot første Aars Underskud ind, men tillige andre 20,000 Daler i Netto-Overskud. Efter det fik Interessenterne ikke Anledning til Fortrydelse.

Fabrikken Ved Stranden. Svalegaarden.

Før 1841 havde Købstadsbrænderierne slet ikke anvendt Kartoffler; men i de følgende 5—6 Aar voksede Forbruget med rivende Hast, saaledes at det fra 92,338 hkg i 1841 steg til 454,766 hkg i 1845. For Landbrænderiernes Vedkommende var Kartoffelforbruget i 1840 ca. 220 hkg, og i 1846 var det 18,419 hkg. I Aaret 1847 hærgede en alvorlig Sygdom — antagelig Kartoffelskimmel — Avlen saa stærkt, at Kartoffelforbruget i 1850 var nede paa 56,951 hkg i Købstadsbrænderierne og 10,488 hkg i Landbrænderierne i 1849. I Begyndelsen af 1850 maatte *Henius*, der saa afgjort havde været Foregangsmand i den industrielle Anvendelse af Kartofflerne, opgive Sirupfabrikationen: den kunde man i alle Tilfælde ikke reservere Kartoffler til paa dette Tidspunkt. Efter 1850 var det i Hovedsagen kun enkelte nordjyske Fabrikker, der fortsatte med Kartoffler, deriblandt Aalborg-Fabrikken, som gennem de nu forløbne 100 Aar utrætteligt har udfoldet store Bestræbelser for at fremme Udnyttelsen af dette udmærkede indenlandske Raastof.

Aalborg privilegerede Sirup- og Spritfabrik var fra første Færd anlagt optimistisk med Henblik paa en hurtigt voksende Produktion, og det varede da heller ikke længe, før dens Spritproduktion laa højere end noget andet Aalborg-Brænderis. I 1859 beskæftigede man 20 Arbejdere, og Produktionen svarede til ca. 257,000 Liter 100% Sprit, hvortil var anvendt 22,000 hkg Kartoffler og 3,575 hkg Korn. Kartofflerne betaltes da med 7 Mark pr. Tønde, svarende til ca. Kr. 2,31 pr. hkg.

I Aalborg Tolddistrikts Beretning for 1859 hedder det om Spritfabrikationen bl. a.:

»Pengekrisens Efterveer har saaledes ikke havt nogen Indflydelse paa denne Industrigreen, uden det skulde være den, at man har bestræbt sig for at levere et bedre Product, som derfor har erhvervet sig en bedre Afsætning saavel i Form af Brændeviin som af rendset og raat Sprit.«

Fabrikken i Urbansgade.

Den Kvalitetsforbedring, som ogsaa Toldkammeret var opmærksom paa, medførte ikke blot, at Indførsel af Brændevin fra Hertugdømmerne til Aalborg efterhaanden hørte op, men ogsaa, at Aalborg Akkvavitten fandt Afsætning langt udenfor Aalborg og Nørresundby.

Om de andre Aalborg-Brænderier, hvis Tilstedeværelse vi noterede i 1840'erne, kan nu sidst i 1850'erne berettes, at Brødrene *Jørgen* og *Frantz Herskind's* Dampbrænderi ved Vesteraa blev nedlagt af Enkemadamme *Herskind* den 2. September 1853.

Captain *von Gedde's* Brænderi, Vesteraa, som i 1847 var overtaget af Købmand *E. G. Kjær* og Handelsbetjent *Kjølbye*, blev efter faa Aars Forløb forpagtet af et Interessentskab bestaaende af Købmændene *P. Issem* og *L. P. Jepsen*. Denne sidste fik efter Auktion 1854 Skøde paa Ejendommen og Brænderiet og moderniserede Brænderiet i 1855. Allerede 1856 flyttede *L. P. Jepsen* imidlertid til Nørresundby, da denne By fik Handelsret, og adskillige Vesteraa-Købmænd saa en Chance i at slaa sig ned Nord for Fjorden. Den 20. Marts 1857 overdrog han derfor Brænderiet til Brænderibestyrer *Theodor Dencker* og *Harald Vilhelm Jensen*. I 1859 opgøres dette Brænderis Produktion til ca. 152,000 Liter 100%, hvortil er anvendt ca. 16,200 hkg Kartofler og ca. 2,200 hkg Korn. 12 Arbejdere var beskæftiget i Brænderiet.

Konsul *Wibroe's* Dampbrænderi, som *Henius* i 1843 havde indrettet i den gamle Købmandsgaard Ved Stranden, blev i 1852 overtaget af Konsul *L. W. Sass*, en af sin Tids driftigste Købmænd. Han drev foruden Brænderiet et Mølleri og en Eddikefabrik, den sidste direkte i Forbindelse med Brænderiet. I 1859 producerede Konsul *Sass* med 15 Arbejdere 204,000 Liter 100%

Pontonbroen ca. 1880.

Sprit og anvendte hertil ca. 18,500 hkg Kartofler og ca. 3,000 hkg Korn. Under en Ildløs i 1860'erne blev den gamle Købmandsgaards Fløj imod Jomfru Anegade saa medtaget, at Konsul *Sass* lod den rive ned og i Stedet opførte et nyt Brænderianlæg med det kendte Taarn ud mod Fjorden, — det, der senere blev skævt, men holdt sig, til det i 1923 paa Grund af Skævheden maatte restaureres og derved fik sit Udseende og Funktion ændret, indtil det i 1931 endelig faldt for Udviklingen. Konsul *Sass* drev sit Brænderi, til han i 1869 saa sin Fordel af at gaa i Kompagni med *Henius* og 2 Aar senere solgte det til Kompagnonen. I den smukke Svalegangsfløj mod Lauget og Stormgade havde *Sass* sin herskabelige Lejlighed paa 1. Sal, mens Stueetagen blev benyttet til Kontorer, i Aarene 1861—74 for *Aalborg Diskontobank A/S*, som Konsul *Sass* var Medstifter af. Senere blev Lokalerne benyttet bl. a. til Politistation.

Uanset den dygtige Konkurrence, ikke mindst fra Konsul *Sass* i 1850'erne, havde *Aalborg privilegerede Sirup- og Spritfabrik* klaret sig godt over Pengekrise og andre Fortrædeligheder.

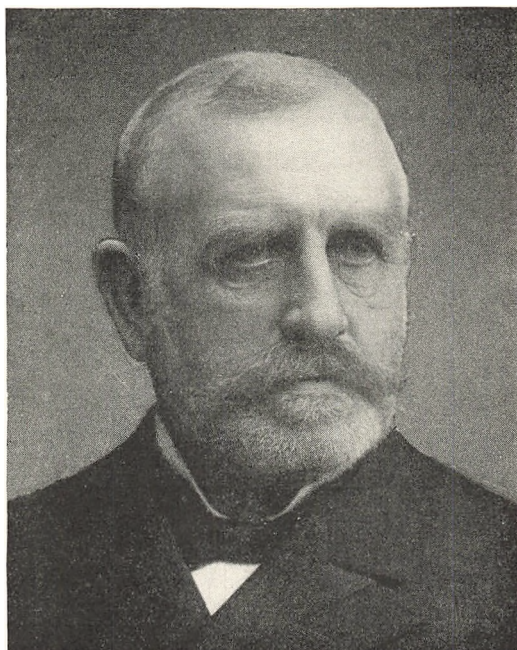
Henius var stadig vaagen for at forbedre Teknikken i Spritfabrikken. I 1860 foretog han en Studierejse til Berlin og hjemførte derfra adskillige ny tekniske Hjælpemidler, hvoraf det betydningsfuldeste var et Kolonneapparat til Rektifikation af Spritten. Dette Rensningsanlæg var det første af sin Art; det blev stillet op paa Aalborg-Fabrikken, der herved som den første danske Spritfabrik blev i Stand til at levere en Finsprit, der i langt højere Grad end tidligere var befriet for den skadelige og ildelugtende Fuselolie. Af den saaledes rensede Sprit fremstilledes Aalborg Akvavit, der i Kraft af sin høje Kvalitet snart blev førende paa det danske Marked.

Efter næsten 20 Aars Arbejde var *Henius* naaet saa vidt, at han ved efterhaanden at erhverve baade *Jacoby's*, *Rée's* og *Thorbrøgger's* Andele i Interessentskabet i 1864 stod som Eneejer af Fabrikken i Urbansgade, og i 1869 blev han som foran omtalt Medinteressent i Konsul *Sass's* Brænderi Ved Stranden.

For at undgaa en opslidende Konkurrence havde *Sass* tilbudt at overdrage sit Brænderi til *Henius*, og den københavnske Bankier *D. B. Adler* arrangerede det saadan, at *Henius* midlertidigt gik ind som Kompagnon for en 2-aarig Periode, hvorefter han blev Eneejer ogsaa af denne Fabrik.

Dette var den første Sammenslutning af Betydning inden for Spiritusindustrien, og man kan vel betegne det som heldigt, at *Henius* netop da kunde knytte en fremragende Medarbejder til Virksomheden, den 25-aarige cand. pharm. *C. A. Olesen*.

C. A. OLESEN fik, saa ung han var, en afgørende Indflydelse ikke alene paa Aalborg-Fabrikkens meget betydelige Opsving i de nærmest følgende Aar, men ogsaa paa hele den danske Gær- og Spiritus-industris Udvikling ved det grundlæggende Arbejde, han udførte. Siden beherskede han igennem en Menneskealder dette Omraade suverænt.

C. A. Olesen.

Han var født den 27. Juni 1845 som Søn af Brænderiejer *Niels Olesen* i Hjørring, blev cand. pharm. i 1866, kun 21 Aar gammel, og ansattes — med denne Uddannelse og nogle Aars Praksis hjemme hos Faderen — paa *Aalborg privilegerede Sirup- og Spritfabrik* i April 1871. Fra Faderens Virksomhed havde han et grundigt Kendskab til Brænderidriftens tekniske og forretningsmæssige Sider, og han kom derfor i Aalborg til at virke baade som Tekniker i Fabrikken og som Leder af Kontoret.

Hans ungdommelige Kraft har utvivlsomt virket paa *Henius* som Hornsignaler paa en Kavallerihest. Der er kommet Fart over Fremtidsplanerne, alt det store, der skulde ske, naar nu *Sass's* Brænderi var endeligt overtaget. Der har kun været kort fra Planlægning til Handling. Saasnart Handelen med *Sass* var afsluttet,

indrettedes Fabrikken Ved Stranden til Rektifikationsanlæg og til Fremstillingen af Akvavitten og Ekspedition af de færdige Varer, mens Fabrikken i Urbangade udelukkende skulde fremstille Raasprit. Rektifikationsanlægget Ved Stranden kunde om fornødent ogsaa bearbejde andre Fabrikkers Raasprit.

Vejen var skabt for et Samarbejde, der før eller senere skulde føre til den Stor-Sammenslutning, som allerede da har været *C. A. Olesen's* Fremtidsdrøm. At den ved sin Gennemførelse kom *Henius* paa tværs, var nok snarere dennes end *C. A. Olesen's* Fejl, — men . . . her var den i sin Vorden, her var begge lige ivrige, lige utrætteligt arbejdende frem mod en stadig bedre, stadig mere omfattende Organisation.

Man vil af Tallene i *Henius's* Indbydelse til Aktietegning se, at de sammenlagte Virksomheders Produktion i 1872 var vokset meget væsentligt. De ca. 1,5 Millioner Potter 8°, han omtaler som Aarsproduktionen, svarer til ca. 700,000 Liter 100% imod ca. 461,000 Liter 100% i 1859. Af Aktiekapitalens 500,000 Rigsdaler var de 200,000 fast overtaget paa Forhaand, og Resten blev revet bort den første Tegningsdag.

Den 17. April 1872 var Aktieselskabet en Kendsgerning. Formand blev Konsul *L. W. Sass*, Medlemmer af den første Bestyrelse iøvrigt Konsul *Brasch*, Hobro, Købmand *Peter Grønning*, Aalborg, Partikulier *B. Bøggild*, Aalborg, og Købmand *W. Møller*. Denne sidste afløstes, da han senere rejste til Horsens, af *Chr. Simoni*. Efter sit Forslag ansattes *Isidor Henius* som administrerende Direktør, og den kun 27-aarige cand. pharm. *C. A. Olesen* blev Underdirektør for til sin Tid selvstændigt at kunne overtage Ledelsen.

INDBYDELSE

til Actietegning i

“Aalborg privilegerede Sirup- og Spritfabrik.”

Efterat jeg i en Række af Aar i Forening med Andre og senere udelukkende for egen Regning med Held havde drevet “**Aalborg privilegerede Sirup- og Sprit-Fabrik**” blev det mig indlysende, at en Forening af de tvende i Aalborg værende Dampbrænderier vilde være særdeles heldig og skabe en Forretning, der kunde blive lønnende for et Actieselskab, som efterhaanden vilde tilvejebringe de Midler, dets sandsynlig stedse stigende Udvidelse vilde fordrø, og til hvilket jeg da i en væsentlig Grad vilde knytte min Interesse.

Med dette Maal for Øie forpagtede jeg for 3 Aar siden Herr Consul L. W. Sass's umiddelbart ved Havnen beliggende Dampbrænderi, og 2 Aar senere efterat Erfaringen altsaa havde overbevist mig om det rigtige i min Tanke, købte jeg det. Jeg er saaledes i Besiddelse af 2 Eiendomme, der have en overordentlig gunstig Beliggenhed, idet Limfjordens Opland sikkrer en let Tilførsel af det vigtige Raamateriale Kartofler og en ligesaa let Afsætning af Bærmen. Eiendommene have tilsammen et Areal af 31,000 □ Alen, hvoraf ca. 10,000 □ Alen ere bebyggede, saaat den fornødne Plads til Udvidelse og nye Anlæg i fuldt Maal er tilstede.

Uagtet jeg saaledes havde lagt for Dagen hvilken Tillid jeg nærrede til denne Entreprise, vilde jeg dog ikke komme frem med Sagen for Publikum, førend jeg kunde forelægge dette Resultaterne af nogen Tids Virksomhed, under hvilken jeg som Eier af begge Eiendomme havde havt fuldstændig Frihed i mine Dispositioner. Jeg har havt den Tilfredsstillelse at kunne forelægge **Aalborg Discontobank og D'Herrer D. B. Adler & Co.** i Kjøbenhavn Regnskaber (af hvilke Gjenparter henligge til Eftersyn hos de nævnte Firmaer) der vise, at Nettofortjenesten i de 2 sidste Aar vilde have givet en constant Capital af 300,000 Rdl., et Udbytte af ca. 13 pCt. p. a.

Resultatet vil i Fremtiden allerede paa Grund af de senest foretagne Forandringer stille sig endnu heldigere, idet jeg til Exempel i den sidste Tid har ordnet Forretningen saaledes, at den ene Eiendom udelukkende benyttes til Brænding, den anden til Destillation, hvorved Udgifterne til Folkehold og Brændsel forringes. Productionen af Sprit, der nu udgjør $1\frac{1}{2}$ Million Potter 8° , kan med en meget ringe Udgift bringes op til 1,800,000 Potter; de tilstedeværende Destillationsapparater kunne endog let destillere $4\frac{1}{2}$ Million Potter, medens de i de foregaaende Aar kun have destilleret Halvdelen deraf, saaledes at der foruden egen Production af $1\frac{1}{2}$ Million Potter indkøbtes $\frac{3}{4}$ Million Potter raa Sprit. Bragte man det dertil at lade Apparaterne reense det fulde Quantum — $4\frac{1}{2}$ Million Potter — og kun beregnede den lave Fortjeneste af $\frac{1}{2}$ Sk. pr. Pot, vilde derved fremkomme en yderligere Fortjeneste af cirka 12,000 Daler.

Jeg har nu ligeoverfor Aalborg Bank og D'Herrer D. B. Adler & Co., hos hvem Taxationsforretning over Eiendommene henligge, forpligtet mig til at overdrage et eventuelt Actieselskab Eiendommene med samtlige deri værende muur- og nagelfaste Appertinentier, Maskiner, Redskaber o. s. v., taxerede til ialt 213,000 Rdl., for 200,000 Rdl., med min Garantifor, at en

100,000 Rdl. blive indestaende paa 1ste og 2den Prioritet paa samme Vilkaar som hidtil, og paa følgende nærmere Hovedbetingelser:

- a) Actieselskabet skal have sit Domicil i Aalborg, i hvilken By eller dens Omegn Majoriteten af Bestyrelsesraadet, som jeg har tænkt mig bestaaende af 3 eller helst 5 Medlemmer, skal være bosiddende.
- b) Actieselskabet overtager samtlige mindre indestaende Fordringer **under min Garanti, for at de virkelig udbringe det Beløb, hvortil de overtages.**
- c) Forretningen overtages ved Driftsaarets Slutning den 1ste Juni dette Aar, og Actieselskabet har Valget imellem at overtage Lageret som det da forefindes, til den Priis hvorom vi maatte komme overeens, eller at realisere det for **min** Regning.
- d) Jeg forpligter mig til, hvis det ønskes, som administrerende Directeur at lede Virksomheden til 1ste Juli 1877 eller hvilket Tidspunkt indenfor denne Grændse Selskabet maatte fastsætte, imod at jeg, foruden fri Afbenyttelse af den Leilighed jeg nu beboer, erholder en aarlig Gage af 3000 Rdl. og en Tantieme af 10 pCt. af Nettofortjenesten, dog efterat der først af denne er fradraget 5 pCt. af den indbetalte Capital til Actionairerne. Til Medhjælp ved Bestyrelsen forbeholder jeg mig at disponere over 1000 Rdl. aarlig og 5 pCt. Tantieme, beregnet som de nævnte 10 pCt. til mig. Min nuværende Medhjælper, Herr cand. pharm. Olsen, er villig til at vedblive sin Virksomhed i Forretningen under min Bestyrelse, og han vil i sin Tid selvstændigt kunne overtage Ledelsen. Saalenge jeg er administrerende Directeur, forpligter jeg mig til at deponere hos Selskabet 25,000 Rdl. i Actier, for hvilke jeg ikke gjør Fordring paa Stemmeret.

Aalborg, den 15de April 1872.

Isidor Henius.

I Henhold til Ovenstaaende indbyde vi herved til Tegning af Actier i:

"Aalborg privilegerede Sirup- og Spritfabrik".

Acitecapitalen er 500,000 Rdl., nemlig 1000 Actier à 500 Rdl. med 60 pCt. Indbetaling.

Indbetalingen skeer i 3 Rater, nemlig:

20 pCt. inden 30te April.

20 — — 31te Mai.

20 — — 31te August.

De resterende 40 pCt. indbetales med høist 20 pCt. ad Gangen efter Indkaldelse i Aalborg Stiftstidende og Berlingske Tidende med 3 Maaneders Varsel, naar Bestyrelsesraadet, der vælges af Generalforsamlingen, i Tidens Løb maatte ansee det for hensigtsmæssigt til Forretningens Udvidelse.

Af Actiecapitalen er 200,000 Rdl. fast overtaget, saaat der tilbydes Publicum
**300,000 Rd. i Actier med 60 pCt. Indbetaling. Tegningen finder Sted paa vore Kontorer i
Aalborg og Kjøbenhavn den**

17de og 18de April d. A. fra Kl. 9—2.

Fire Dage efter Tegningens Slutning ville Tegnerne paa vore Kontorer kunne erholde Oplysning om, hvormeget der er tildeelt dem, idet en passende Reduktion vil finde Sted, hvis et større Beløb end det udbudte bliver tegnet.

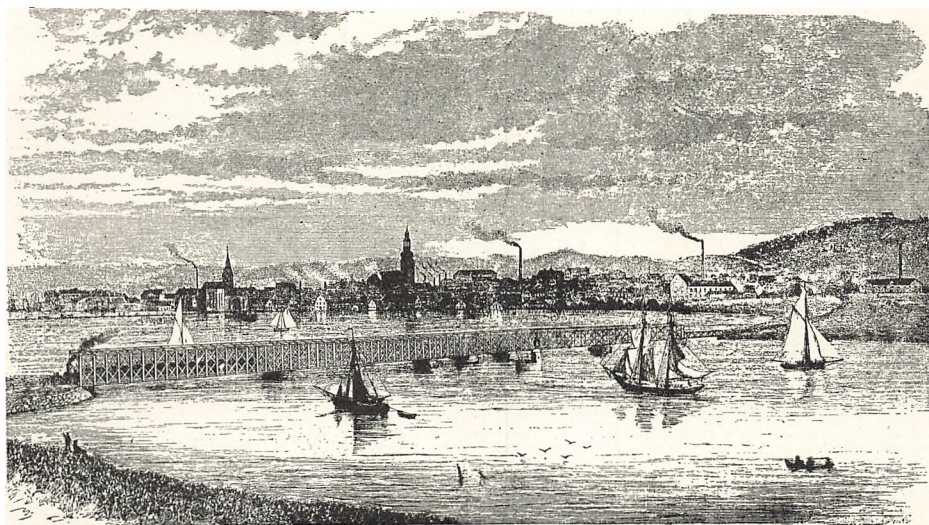
Saasnart som muligt efterat Tegningen er sluttet, oprette vi paa Actieselskabets Vegne en lovformelig Contract med Herr Henius og indkalde Actionairerne til en Generalforsamling, for at vedtage Statuter, til hvilke vi fremlægge et Udkast, affattet i Overensstemmelse med de ovenfor fremsatte Grundbetingelser, og for at vælge Medlemmer af Bestyrelsesraadet.

Aalborg og Kjøbenhavn d. 15de April 1872.

Discontobanken i Aalborg.

L. W. Sass.

D. B. Adler & Co.

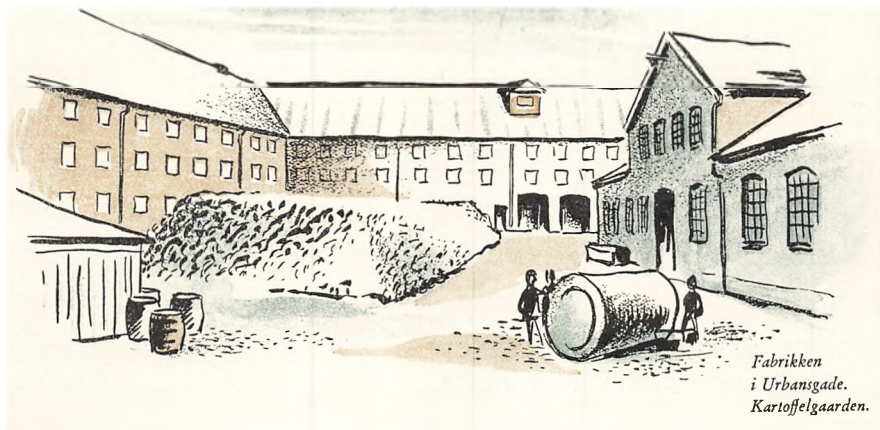
Jernbanebroen ca. 1880.

Samarbejdet mellem *Henius* og *C. A. Olesen* i disse første Aar gav udmærkede Resultater. I Slutningen af 1870'erne var Produktionen fra ca. 700,000 Liter 100% bragt op til ca. 2,000,000 Liter 100%, hvoraf ca. 259,000 Liter 100% var Aalborg Akvavit, svarende til ca. 800,000 Helflasker.

Det var fuldt berettiget, naar *Isidor Henius* i sin Indbydelse til Aktietegning fremhævede de to Fabrikkers gunstige Beliggenhed ved Limfjorden, hvis Opland sikrede en let Tilførsel af det vigtige Raamateriale Kartofler og en lige saa let Afsætning af Bærmen. Ogsaa i Dag vilde man i første Række fæstne sin Opmærksomhed paa disse Punkter. Det 31,000 Kvadratalen store Areal, der hørte til de to Fabrikker, viste sig — som forudset af *Henius* — at kunne give Plads for de ikke helt ubetydelige Udvidelser og ny Anlæg, som gennemførtes i de følgende 60 Aar. Det var Byens Udvikling, der i 1931 gjorde det nødvendigt at erstatte Fabrikken Ved Stran-

den og Fabrikken i Urbansgade med den ny Fabrik paa Fjordgrunden ved Jernbanebroen.

Aalborg-Fabrikken var saa langt den største i Landet og producerede alene en Niendedel af hele Landets Spritproduktion. Man kan ikke undre sig over, at den unge *C. A. Olesen* brændte efter at faa den virkelige Ledelse. Det har utvivlsomt været en fast Aftale mellem *Henius* og ham, at *Henius* kun skulde blive de fem Aar, der var nævnt i Tegnings-Indbydelsen; men enten det nu har været økonomiske Overvejelser eller selve Magtens Sødme, der var Aarsagen ... *Henius blev*, og selv om han jo sikkert ikke med sine 57 Aar har følt sig hverken gammel eller aflægs, har *Olesen* med sine kun 32 ment det paa Tide at blive den stærkeste, saa han forlod Aalborg i 1878 for at tage fat paa en ny Front.

Fabrikken
i Urbangade.
Kartoffelgaarden.

DE DANSKE SPRITFABRIKKER.

I Møllehusene ved Roskilde laa dengang Landets næststørste Spritfabrik, ca. 720 Td. Karrum imod Aalborg-Fabrikkens ca. 1590 Td. Den købte *C. A. Olesen* sammen med Etatsraad *I. W. Heyman*, moderniserede den og bragte den hurtigt op af den Bølgedal, den i de sidste Aar havde befundet sig i, bl. a. paa Grund af den Konkurrence, han selv fra Aalborg havde været med til at paaføre den.

Ved at flytte til Roskilde og gaa i Samarbejde med *I. W. Heyman* havde *C. A. Olesen* naaet det for ham vigtige: at komme nærmere til København og til Etatsraad *C. F. Tietgen*. Efter et Par Aars haardt Arbejde med at bringe Roskilde-Fabrikken paa Fode stod han saa stærkt som Leder af Landets næststørste, fuldt moderne Spritfabrik, at han kunde gaa til *Tietgen* med sin Plan om at gøre Danmark til Centralsted for den Storeksport af rensed Sprit, der fra Østersølandene gik til Syden, navnlig til Spanien.

Denne Eksport havde sin Oprindelse i den Omstændighed, at Vinavlerne i Frankrig under Forsøg paa at forbedre Avlen ved

Krydsning med amerikanske Vinranker havde faaet slæbt en graadig Druelus, Phylloxera, til Frankrig. Den hærgede Vinbjergene i den Grad, at det blev nødvendigt at indføre fremmede Rødvine til at blande i de franske. Hertil egnede navnlig de spanske Vine sig; men de taalte ikke Forsendelsen i ung, ugæret Tilstand, medmindre der blev sat et mindre Kvantum Sprit til. Spritten til dette Formaal købte man i Rusland og Nordtysklands Kartoffelegne, hvorfra den førtes til Berlin eller Hamburg for at blive rektificeret inden Afskibningen til Spanien. Ogsaa fra Danmark gik betydelige Kvanta Raasprit, ca. 2 Millioner Liter, den Vej; men da Spaniens Import var ca. 100-200 Millioner Liter, fandt *C. A. Olesen*, at det var et Forsøg værd at udnytte Danmarks Beliggenhed og gøre De Danske Spritfabrikker til Mellemed mellem Ruslands og Østersølandenes Raaspritproduktion og det spanske Behov.

C. F. Tietgen fattede straks Interesse for Sagen, der jo ogsaa var af Betydning for *Det forenede Dampskibsselskab's* Trafik paa Middelhavet, og Resultatet af Forhandlingerne mellem *Tietgen* og *C. A. Olesen* blev Aktieselskabet *De Danske Spritfabrikker's* Stiftelse den 9. August 1881.

At *C. F. Tietgen* gik ind i den danske Spritfabrikation, kunde kun betyde, at Fabrikkerne enten maatte søge Samarbejde med ham eller risikere en »Krig«. De store Spritfabrikker i Jylland saa straks Faren for at miste det københavnske Marked, og allerede paa selve Stiftelsesdagen kunde *Tietgen* oplyse, at han havde haft Henvendelse fra Spritfabrikkerne i Aalborg, i Randers og i Fredericia om Optagelse i Selskabet. Der blev hurtigt Enighed om et saadant Arrangement, og til syvende og sidst var det jo den Udvikling, *C. A. Olesen* havde ønsket og tilstræbt ved sin Aktion.

Da han repræsenterede Roskilde-Fabrikken og det ny store Rektifikationsanlæg, som var projekteret paa en til dette Formaal erhvervet Ejendom paa Strandboulevarden i København, var hans Stilling overfor de jyske Fabrikanter sikker nok, og det viste sig tydeligt derved, at Stifterne kun 14 Dage efter Aktieselskabets Dannelse kunde indkaldes til et nyt Møde, ved hvilket *Tietgen* gav Meddelelse om, at man havde modtaget Tilbud om Overtagelse fra *Aalborg privilegerede Sirup- og Spritfabrik*, Spritfabrikken »*Odin*« i Randers, *Ohlsen & Ahlmann* i Fredericia samt *Liisberg & Meisner* i Aarhus. Forhandlingerne i Aalborg førtes af *Tietgen*, medens *C. A. Olesen* besøgte de øvrige Fabrikker og afgav Betænkning om deres Tilbud. Den 16. September, kun en god Maanedes Tid efter Stiftelsen af *De Danske Spritfabrikker*, var alle Overtagelser i Orden.

Aktieselskabet *De Danske Spritfabrikker's* første Bestyrelse blev Etatsraad *C. F. Tietgen* (Formand), Etatsraad *J. Ankerstjerne*, Randers, Fabrikejer *G. A. Hagemann*, Grosserer *Jacob Holmblad*, Etatsraad *W. Petersen*, Odense, Professor, Dr. phil. *Will. Scharling* samt Grosserer *Erik Stokkebye*.

Man købte de Fabrikker, der havde ønsket Optagelse i Selskabet, og ansatte under Hensyn til Virksomhedens store Omfang og spredte Beliggenhed to administrerende Direktører: *C. A. Olesen* for Fabrikkerne i København, Roskilde og Fredericia og *Isidor Henius* for Fabrikkerne i Aalborg, Randers og Aarhus.

Den storstilede Forædling af fremmed Raasprit for Eksport til de sydeuropæiske Lande var i sig selv en saa tillokkende Plan, at man ved dens Forelæggelse spurgte *C. A. Olesen*, hvorfor han overhovedet vilde have den indenlandske Produktion med. Han

svarede, at det utvivlsomt var klogt at have fast Bund i den danske Spritfabrikation og det danske Marked, da man jo ikke havde Garanti for, hvordan Toldforholdene kunde udvikle sig. Allerede to Maaneder efter *De Danske Spritfabrikker's* Start sagde den spanske Regering sin Traktat med Danmark op og gjorde herved hele Planen om Eksport af rensed Sprit til Spanien umulig.

Dette Stød, der blot et Par Maaneder tidligere vilde have kuldkastet Dannelse af Aktieselskabet, blev nu — da alt andet havde klappet saa hurtigt og præcist — til en Biting. *Tietgen* stod i Spidsen for Foretagendet, *Tietgen* havde Sukces, og hvad han rørte ved, var dømt til Sukces, bl. a. fordi han havde det sikre Øje for, om de Mennesker duede, som han knyttede til sig. At *C. A. Olesen* duede, var hverken *Tietgen* eller den øvrige Bestyrelse i Tvivl om. Fra 1886 blev Ledelsen af hele Selskabets Virksomhed overdraget *Olesen*, idet *Henius*, der nu var 65 Aar, trak sig tilbage og i de følgende fem Aar kun — paa Bestyrelsens Opfordring — var knyttet til Selskabet som teknisk Konsulent, men iøvrigt nød en Rentiers uforstyrrede Liv paa sit Landsted *Sohngaardsholm* ved Aalborg.

Som Forretningsfører for Aalborg-Fabrikken ansatte *C. A. Olesen* den dygtige *Elis Schneider*, som han havde haft et udmærket Samarbejde med paa *Aalborg privilegerede Sirup- og Spritfabrik*. Som Fabrikbestyrere fortsatte *Ludvig Berg* paa Fabrikken i Urbansgade og *N. Hofman* paa Fabrikken Ved Stranden.

Uagtet Aalborg-Fabrikken saaledes var i de bedste Hænder, og uanset at *De Danske Spritfabrikker's* Organisation i det hele taget krævede meget af *C. A. Olesen's* Tid, var det, som om Aalborg fra Ungdomsaarene havde et saadant Tag i ham, at han med gan-

Harald Jensens Brænderi.

ske særlig Interesse og Energi tog sig af de Opgaver, der viste sig her. Aalborg Akvavitten havde sin Førstefødselsret ... og bevarede den.

I det kommende Tiaar blev endnu nogle Spritfabrikker optaget i Aktieselskabet, og *C. A. Olesen's* Talent for saavel den tekniske som den salgsmæssige Organisation bragte ikke blot Aktieselskabet som Helhed, men ogsaa de enkelte Fabrikker betydelig Fremgang. Hver for sig bevarede de lokalt deres egne Akvavitmærker og et ofte meget betydeligt Salg af almindelig Brændevin, som dengang var den mest anvendte Drikkespiritus; men samtidig blev *Aalborg Taffel Akvavit* over hele Landet indarbejdet som det førende Akvavit-Mærke.

Den Stab af dygtige købmandsuddannede Forretningsførere og Rejsende, som *C. A. Olesen* i denne Periode ansatte, bragte Aar for Aar Salget i Vejret. Stigningen, der paa Tavlen Side 56 illustreres ved Tallene fra 1885 til 1916, er saa meget mere bemærkel-

sesværdig, som det personlige Alkoholforbrug i samme Tidsrum dalede fra ca. 8 Liter til ca. 4 Liter om Aaret pr. Indbygger.

Uagtet Landets samlede Spritproduktion i Begyndelsen af 1880'erne havde maattet begrænses noget som Følge af de svigtende Eksportmuligheder, gjorde den stadige Stigning i Salget af Aalborg Akvavit det ønskeligt at naa til den størst mulige Produktion paa Aalborg-Fabrikken; men dette krævede en tilsvarende Udvidelse af Bærmeafsætningen, og det kunde nok volde Vanskeligheder.

Aalborg-Fabrikken havde paa Forhaand en Bærme-Produktion, der var uforholdsmæssig stor under Hensyn til Behovet i det naturlige Opland. Man havde i nogen Grad søgt at raade Bod derpaa ved at indrette en Fedestald paa Urbansgade-Fabrikkens Grunde; men selv om man her havde et Par Hundrede Kreaturer, hovedsageligt Stude, der blev fodrede med Bærme, var denne Regulator ikke fuldt tilstrækkelig. Hovedparten af Bærmen skulde fortsat afsættes til Oplandets Landbrug. Hvert Foraar og Efteraar sammenkaldte man til Indtegnning for Bærmeafhentning i det kommende Halvaar; men navnlig for Sommerhalvaarene kneb det i 1880'erne at faa tegnet tilstrækkeligt mange Aftagere.

Meget taler for, at det i nogen Grad kan have været afgørende for *De Danske Spritfabrikker's* Køb af *Harald Jensen's* Dampbrænderi i Vesteraa, at dette Brænderi havde sine Bærmeaftagere, der kunde overføres til Aalborg-Fabrikken og saaledes give denne Mulighed for yderligere Afsætning af dette Biprodukt og dermed for en øget Spritproduktion.

Harald Jensen's Brænderi laa ganske nær Fabrikken Ved Stranden og blev faa Aar efter, at det i 1883 var erhvervet for 240,000

Kr., nedlagt. Ejendommen blev siden solgt til Aalborg Kommune, der lod den rive ned, da Borgergade skulde gennemføres. *Harald Jensen* selv var en Kunstnernatur med mange andre Interesser end Spritfabrikation. Han var sikkert kun blevet Brændevinsbrænder, fordi Faderen vilde have ham i Vej med noget borgerligt; men han faldt godt til i Aalborg. Folk satte Pris paa hans bramfri Facon og var heller ikke upaavirket af, at han var noget i Retning af en »klog Mand«, der kendte Raad for mange Sygdomme og andre Besværligheder.

Nogen virkelig Konkurrent til Aalborg-Fabrikken, endsige til Aktieselskabet *De Danske Spritfabrikker* har hans Virksomhed aldrig været, og naar man efter Købet dengang bevarede *Harald Jensen's* Akvavit som lokalt Aalborg-Mærke i Lighed med f. Eks. Randers Akvavit i Randers og *A. Brøndum & Søn's* Kummencuavit i København, var det nok i Erkendelse af, at der var saa mange *Harald Jensen*-Historier i Omløb, at de, ligesom en senere Tids *Ford*-Historier, virkede som en god Reklame for Varen.

Senere tilkommende »Eventyr« om, at der af Salget skulde svares Afgift til *Harald Jensen's* Arvinger, Børnehjem og lignende, har maaske ogsaa bidraget til at holde den udmærkede Medborgers Navn levende; men det er kun Sagn og Digt.

Den ny Salgsorganisation, som *C. A. Olesen* skabte, da han i 1886 fik Eneledelsen, maatte bestandig have Bærmesalget med i Arbejdet, og ved den sammenbidte Energi, der kendetegnede ham og smittede hans Medarbejdere, lykkedes det Tid efter anden at faa oparbejdet Landbrugernes Interesse for dette fortrinlige Fodermiddel, saa det siden blev ganske almindeligt at betragte Bærmeretten som et endda meget væsentligt Aktiv. Ofte averteredes

Gaardkøb og -Salg i de nordjydske Blade under Overskriften:
»Gaard med Bærmeret«.

Endnu vigtigere end Bærmesalget var dog Spørgsmaalet om Kartoffelleverancerne til Spritfabrikationen. Omkring 1890 havde *C. A. Olesen* skaffet nogle særligt stivelserige Kartoffler frem. Efter at de var opformerede paa Selskabets Landbrug ved Roskilde, fordeltes de blandt udvalgte Landbrugere i Aalborgs Opland i den Hensigt her at foretage den yderligere Fremavl, der skulde forsyne stadigt større Kredse med Læggekartofler. I Løbet af kort Tid blev disse Sorter dog blandet med andre og forsvandt snart helt. Alligevel lykkedes det helt frem til 1914 at bevare Kartoffler som Aalborg-Fabrikkens vigtigste Raastof i Efteraarsmaanederne. Den øvrige Del af Aaret anvendte man hovedsagelig Majs, medens Rug og Hvide undtagelsesvis gik ind som supplerende Raastof. Derimod anvendtes til Stadighed dansk Byg til Maltning. Af andre Raastoffer kan nævnes Maniok og Dari, som førtes hertil paa *Ø. K.'s* Skibe og blev gennemprøvet ved en Række Forsøg i Aarene 1909—11 uden dog at faa større Betydning for Fabrikationen.

Kartoffelforbruget laa i Tiden fra 1881 til 1905 omkring 40,000 hkg aarlig, men dalede derefter til ca. 20,000 hkg pr. Aar, og under Verdenskrigen 1914—18 hørte Kartoffeltilførslerne endda helt op. Dengang havde man nemlig ikke faste Aftaler med Avlerne om regelmæssige Leveringer, og Avlen af Industrikartofler var i det hele taget ikke bragt ind i et fast System, saaledes som det senere blev gjort. Da den uindskrænkede U-Baadskrig i de sidste Krigsaar standsede al Tilførsel af Majs, maatte Spritfabrikationen gaa helt i Staa, og Aalborg-Fabrikken var ude af Drift fra Marts 1917 til Oktober 1918.

E. Schneider. O. Werner. N. Hofman.
A. Wandall. C. A. Olesen. E. Rybsahm.

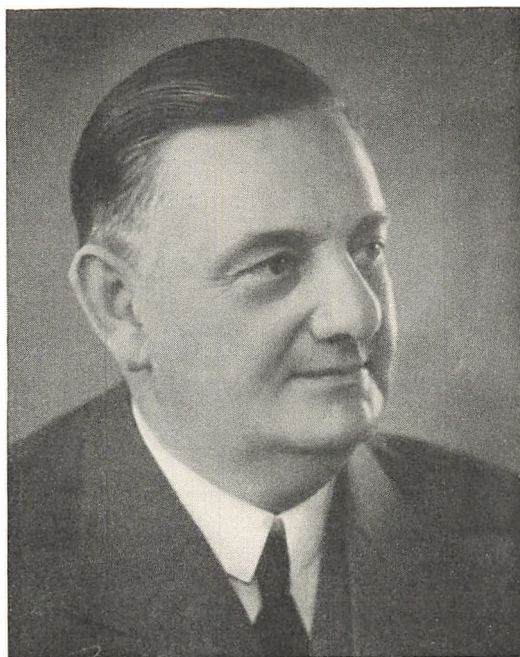
Men før dette skete, havde Fabrikken gennemgaaet en støt Udvikling, der havde bragt dens Produktion op paa 3 Millioner Liter 100% i 1915 imod de 2 Mill. Liter 100%, den fremstillede i 1880.

I det maalbevidste Arbejde for at gøre Aalborg-Fabrikken til den største og Aalborg Taffel Akvavit til det førende Akvavitmærke spillede en Sammenlægning af de to Fabrikanlæg ganske naturligt en stor Rolle.

Den gamle Fabrikbygning i Urbansgade trængte meget til at blive bygget om, og Fabrikken Ved Stranden laa paa en udsat Post, hvor Aalborg Kommunes Gadeplaner truede dens fortsatte Forbliven. Lige siden Begyndelsen af 1880'erne havde der saaledes været talt om at føre en Gade langs Kajen Nord for Fabrikken, hvorved man ikke blot vilde være blevet berøvet en Del af Fabrikkens Grund, men ogsaa dens Bolværksret. Det lykkedes i første Omgang at afværge dette, saa Kommunen i Stedet gennemførte det Borgergade-Projekt, der bl. a. medførte Nedrivningen af *Harald Jensen's* Brænderigaard.

Med Aarene kom stadig ny Gadeplaner frem, og Tanken om at samle begge Fabrikker paa Urbansgade-Grundene trængte sig stadig stærkere paa. Man sikrede sig derfor Udvidelsesmuligheder ved Køb af en Del mindre Naboejendomme mod Urbansgade, Holbergsgade, Korsgade og Kattesundet; men ogsaa disse Planer stødte paa en vis Modstand, og Byggeriet blev udsat længst muligt. — I 1908 *maatte* man dog bygge et nyt Kedelhus, og i 1916—17 kunde man ikke længere udsætte Restaureringen af den gamle Fabrikbygning. Den blev delvis bygget om, og samtidig opnaaede man ved en Tilbygning en haardt tiltrængt Udvidelse af Gærings-

kælder. Bærmeanlægget blev moderniseret, og et moderne Korntransportanlæg afløste den gammel dags Indbæring og Ophejsning af Korn. Fabrikkernes betydelige Vandforbrug havde man gennem Aarene sikret sig ved egne Boringer, og Kedelvandet, som man oprindelig hentede op af den nærliggende Vesteraa, blev efter Aa-Overdækningen ved Aarhundredskiftet sikret gennem en

Peter Kjærø.

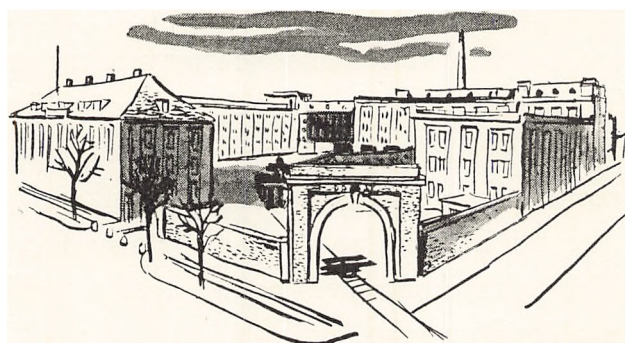
direkte Vandledning fra Kjærø Mølleaa gennem hele Byen til Fabrikkerne.

Vandspørgsmaalet var da ogsaa et vigtigt Led i de Forhandlinger, der senere blev ført med Aalborg Kommune, og som resulterede i, at Fabrikken Ved Stranden mageskiftedes med Fjordgrunden ved Jernbanebroen. Forinden Aftalerne herom blev endeligt sluttet, havde man gennem Boringer paa Fjordgrunden sikret sig Tilstedeværelsen af Vand. Desuden blev Aavandledningen ført til den ny Fabrik, og i Mageskiftekontrakten er der iøvrigt truffet Aftaler om Fabrikken Vandforsyning.

Om Medarbejderne i denne betydningsfulde Periode maa berettes, at *Elis Schneider* efter 35 Aars dygtigt og trofast Arbejde for

Aalborg-Fabrikken, først for Aktieselskabet *Aalborg privilegerede Sirup- og Spritfabrik* og dernæst fra 1881 for Aktieselskabet *De Danske Spritfabrikker*, trak sig tilbage i Efteraaret 1913 efter eget Ønske. Han blev som Pensionist boende i Aalborg og fulgte fra sine stille Stuer Virksomhedens Udvikling med usvækket Interesse til sin Død. Ved sin Fratræden afløstes han af Forretningsfører *A. Thaulow*, der blev Direktør for *Christiansholms Fabriker*, da Spritfabrikkerne i 1917 midlertidigt standsedes. Paa dette Tidspunkt fratraadte ogsaa Fabrikbestyrer *N. Hofman* med Pension. Fabrikbestyrer *Ludvig Berg* var allerede blevet pensioneret i 1909 og dengang afløst af cand. pharm. *P. Licht*, der i en Aarrække havde været Selskabets Brænderitekniker.

Da Fabrikationen i 1918 atter kom i Gang, blev Afdelingsdirektør *Peter Kjerø* Leder af Aalborg-Afdelingen.

ET INTERMEZZO: SLAGELSE-SAGEN.

Naturligvis har *Aalborg Taffel Akvavit* ikke undgaaet Snyltere paa sit gode Navn, skønt *C. A. Olesen* allerede ved sin Tiltrædelse som Enedirektør i 1886 gjorde, hvad han kunde, for at forebygge det ved at lade Etiketten for *Aalborg Taffel Akvavit* registrere. Siden fulgte baade her i Landet og i Udlandet Indregistreringer; men Gang paa Gang maatte *De Danske Spritfabrikker* i Leding for at standse Konkurrenter, der traadte Registreringerne for nær.

I 1897 blev det ved Landsretten i Kiel for første Gang slaaet fast, at en Akvavit for at benytte *Aalborg*-Navnet skulde være fremstillet i *Aalborg*, og paa Grundlag af denne Dom holdt man i de følgende Aar enhver tysk Efterligningstrang nede. Adskillige Gange har der været Planer fremme om at paaføre *De Danske Spritfabrikker* en virkelig Konkurrence ved at opføre større Fabrikker i *Aalborg* og derved skaffe sig Retten til at kalde Produktet *Aalborg Akvavit*; men det er stadig blevet ved Planerne. Værre var det at bremse Smaabrænderiernes Efterligninger af *Aalborg*-

Fabrikkens Etiketter. En Henstilling fra *Foreningen af danske Spiritusfabrikanter* til de enkelte Medlemmer om at vise Ret og Rimelighed i deres Fremgangsmaader hjalp en Del; men *De Danske Spritfabrikker* maatte dog baade i 1908 og i 1914 gaa Rettens Vej.

Den 19. September 1914 blev der saaledes ved Antvorskov Birks Politiret afsagt Dom i en Sag, som *De Danske Spritfabrikker* havde anlagt mod *A/S Komplex Kierulff, Slagelse Spritfabrikker*, der allerede i 1904 havde løst Næringsbrev som Brændevinsbrænder i Aalborg og derefter lejet et mindre Lokale i Danmarksgade formedelst Kr. 65 i aarlig Leje. Her blev efter Firmaets Recept med Slagelse Ingredienser, Slagelse Sprit og Aalborg Vand fremstillet en Akvavit, der sendtes til København og Slagelse, og dér solgt med en Etiket, der bar Navnet »Ægte Aalborg Taffel Akvavit«.

I Dommen hedder det, at »vel maa Firmaet frifindes for den rejste Tiltale for uberettiget Anvendelse af Betegnelsen Aalborg Akvavit; men naar det dertil knytter Betegnelsen »Ægte« og i Etiketten stryger den sidste Del af Firmabetegnelsen, nemlig Ordene »Slagelse Spritfabrikker«, skønnes *Komplex Kierulff*, — naar tillige tages Hensyn til de af dette Firma benyttede Etiketter og derunder Halsetikettens hele Udseende og den Maade, hvorpaa Tilvirkningen i det hele finder Sted — at benytte den dets Produkt retteligt tilkommende Betegnelse »Aalborg Akvavit« paa en Maade, der er beregnet paa og egnet til at fremkalde Forveksling med det Produkt af samme Navn og med en lignende Udstyrelse, der i en Aarrække har været tilvirket af *De Danske Spritfabrikker* som »Aalborg Akvavit«.« De indklagede, som var ansvarlige for *A/S Komplex Kierulff, Slagelse Spritfabrikker's* Drift, maatte in soli-

dum til Statskassen bøde Kr. 200,00 samt udrede »Sagens lovligt flydende Omkostninger«.

Denne Affære og dens Forløbere gav iøvrigt Anledning til, at *De Danske Spritfabrikker* d. 31. Juli 1915 i de større københavnske Dagblade indrykkede en Bagside-Annonce, der fortalte om Slagelse-Sagens Udfald og henledte Publikums Opmærksomhed paa Selskabets indregistrerede Vare-

Chr. H. Olesen.

mærke, det hvide Malteserkors paa rød Bund, der sikrede mod Efterligninger. Resultatet af denne for sin Tid enestaaende Annoncering var en spontan Salgstigning, og man har siden ved flere Lejligheder set *De Danske Spritfabrikker* reservere sig Dagbladenes Bagsider, naar det gjaldt at vise Malteserkorset. — Særlig ivrig for Gennemførelsen af den omtalte første Annoncering var Etatsraad *C. A. Olesen's* unge Søn og Sekretær, *Chr. H. Olesen*, som netop da var blevet Underdirektør i Selskabet.

CHR. H. OLESEN er født i København den 31. Januar 1885. Han fik en grundig købmandsmæssig Uddannelse herhjemme og i Udlandet, og han blev den 22. November 1909 ansat i Selskabets

I en meget lang Aarrække har vore Fabrikker i Aalborg fremstillet

AALBORG AKVAVITTER

der ere velkendte baade i Indland og i Udland, og der findes ikke andre Sprittfabrikker i Aalborg end vore.

Stedbetegnelsen „Aalborg“ kan imidlertid ikke beskyttes efter den gældende Varemærkelov, og heraf har enkelte Firmaer, f. Eks. Aktieselskabet Komplex Kierulff i Slagelse, benyttet sig under Forsøg paa at tilvende sig Andel i den gamle Aalborg Akvavits Renommé.

Forseget udføres paa den Maade, at de paagældende Firmaer sender Varer fra deres andetsteds i Landet beliggende Fabrikker eller Lagere til Aalborg, hvor de lader Varen undergaa en lettere Behandling i en af dem lejet Kælder, og Produktet udbydes derefter som Aalborg (Taffel-, Kommen- eller Fuselfri) Akvavit, ovenikøbet i flere Tilfælde med Tilføjeisen „Ægte“, — alt i den Hensigt at skaffe sig Afsætning for deres Varer under det overalt efterspurgte Aalborg Mærke, tildels ogsaa i den Hensigt at opnaa en Forveksling med vore Akvavitter.

Vort Selskab henleder i denne Anledning Opmærksomheden paa, at den Akvavit, som Publikum søger, naar det forlanger „Aalborg Akvavit“, alene fremstilles af os, og at de Flasker, paa hvilke denne Akvavit forhandles, altid saavel paa Side- som paa Hals-Etiketten skal være forsynede med vort indregistrerede Varemærke:

et hvidt Kors i rød Bund.

Findes dette Varemærke ikke paa Etiketterne, er Varen ikke fremstillet af vort Selskab, selv om den iøvrigt prydes sig med Navnet Aalborg.

Aktieselskabet

De Danske Spritfabrikker.

1846

fremstilledes for første Gang i Byen Aalborg
den kendte Akvavit, som under Navnet

AALBORG TAFFEL AKVAVIT

har medvirket til at gøre denne Bys Navn
kendt over hele Verden. Senere — 1881 —
stiftedes gennem en Sammenslutning af
Fabrikker, hvoriblandt ogsaa Aalborg Fa-
brikken

AKTIESELSKABET

DE DANSKE SPRITFABRIKKER

hvilket Selskab nu producerer al den Gær
og Sprit, der fremstilles i Danmark. Sel-
skabet har Fabrikker i Aalborg, Hobro, Ran-
ders, Slagelse og København og fremstiller
nu ogsaa foruden sine øvrige kendte Mærker
den originale danske

C.L.O.C. LIQUEUR

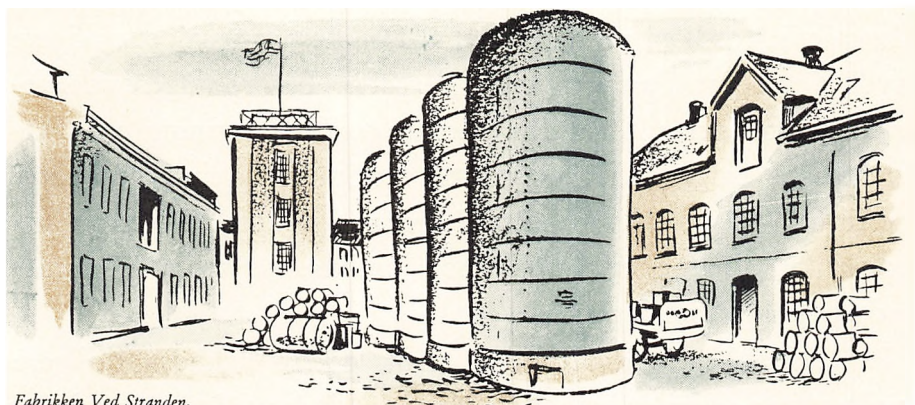
som fuldtud har svaret til de Forventninger,
man stillede til den ved dens Fremkomst

Tjeneste som Sekretær. Med ham kom yderligere moderne Salgsmetoder i Anvendelse. Blandt mange andre kan nævnes, at Salget af Aalborg Akvavit i Fabrikkernes originale Aftapning blev fremmet, saa den efterhaanden overalt gik i Stedet for den tidligere Levering i Fustager. I 1913 indrettedes et moderne Aftapperi i Snaregade i København, og senere kom et lignende Anlæg i Gang i Aalborg.

Da Krigen brød ud i 1914, og mange ny og overraskende Restriktioner gjorde det vanskeligt at gennemføre Arbejdet uden en meget nøje Kontakt med Myndighederne, blev det den unge Underdirektør, der aflastede Etatsraad *C. A. Olesen*.

I 1916 udnævntes *Chr. H. Olesen* til Direktør; de kommende Aars Arbejde krævede unge Kræfter.

Fabrikken Ved Stranden.

AALBORG-FABRIKKEN EFTER KONCENTRATIONEN 1918.

Gær- og Spiritusindustriens Historie i Danmark», der udsendes ved Selskabets 50 Aars Jubilæum i 1931, skildrer udførligt den Koncentration af Fabrikation og Salg, der paa Myndighedernes Foranstaltning blev gennemført under Direktør *Chr. H. Olesen's* Ledelse.

Det vil føre for vidt her at komme ind paa Enkeltheder i det store Arbejde, *Chr. H. Olesen* med en udvalgt Stab af Medarbejdere udførte især i den Periode, Fabrikationen hvilede, fra Marts 1917 til Oktober 1918; men da Koncentrationen fra 1. Oktober 1918 var en Kendsgerning, blev den af allerstørste Betydning for Aalborg-Fabrikken. Ikke alene blev hele Landets Spritfabrikation samlet her og paa Fabrikken i Hobro; Aalborg-Afdelingen blev tillige Centralsted for det jyske Salg af Sprit, saa man herfra dækkede Jylland omtrent til den gamle Grænse.

At Aalborg-Afdelingen nu skulde klare hele det Salg, der indtil da havde fundet Sted fra 11 Fabrikker spredt rundt i Jylland, var en meget betydelig Udvidelse af Afdelingens Virksomhed,

ikke mindst fordi en væsentlig Del af Drikkespiritussalget tidligere havde ligget paa Fustager, mens der efter Nyordningen udelukkende maatte sælges i Fabrikernes originale Aftapning paa Flasker. Uagtet Salget af Drikkespirituss ved Statsindgrebet var skaaret ned til ca. 10% af dets tidligere Størrelse, gav den udvidede Ekspedition et stærkt øget Arbejde, som nødvendiggjorde ret omfattende Bygningsændringer.

Paa Fabrikken Ved Stranden, hvor »Østre Pakhus« tidligere havde været anvendt som Byg-Magasin, indrettedes et moderne Aftapperi, og de øvrige Bygninger blev grundigt istandsatte. Bl. a. blev det i 1923 som tidligere omtalt nødvendigt at fjerne den øverste Del af »det skæve Taarn« og øverste Etage af den tilstødende Bygning. I Stedet opførtes et helt nyt Rektifikationstaarn. Naturligvis skred man ikke til disse bekostelige Ændringer uden Forhandling med Byen, der stadig nærede Ønsker om Gade- og Kajanlæg; men Forhandlingerne trak i Langdrag og afsluttedes først i 1927 med et Magelæg, hvorved man omsider fik Mulighed for den længe ønskede Samling af de to Aalborg-Fabrikker i eet stort, moderne Anlæg ved Strandvejen.

Paa Fabrikken i Urbangade blev Spritfabrikationen genoptaget den 1. Oktober 1918 med Kartofler som det eneste tilgængelige Raastof. Krigen var endnu ikke sluttet, og Danmark var stadig afskaaret fra Indførsler, saa Forudsætningen for overhovedet at komme i Gang var en fornyet Interesse for Kartoffelavl. En saadan Interesse var allerede vakt, idet Statens Ernæringsraad i 1917 havde udsendt en Pjece af Redaktør *A. Christensen*, Sdr. Tranders: »Agt paa Kartofflen — dyrk Kartofflen«.

Dette Oplysningsarbejde medførte i Aarene 1917—18 en bety-

Forsøgs-gaarden Frederikshøj.

delig Udvidelse af Kartoffelarealerne, saa Ernæringsraadet i 1918 kunde stille ialt 150,000 hkg Kartoffler til Raadighed for Spritfabrikationen.

Af denne Tildeling fik Aalborg-Fabrikken de 100,000 hkg, mens de 50,000 hkg gik til Hobro. Andre 50,000 hkg blev givet fri til Anvendelse i en Kartoffelmelfabrik, som Selskabet havde ladet indrette i den tidligere Fedestalds Bygninger paa Fabrikken i Urbansgade. At denne Kartoffelmelfabrik senere maatte dele Skæbne med et halvt Hundrede andre Kartoffelmelfabrikker, der i 1917—18 var oprettet her i Landet, er en Historie for sig. Det skyldtes dels manglende Toldbeskyttelse, dels at Kartoffeltilførslerne i de følgende Aar blev alt for uregelmæssige og usikre. Der var Kartoffler nok i de første Aar efter Krigen; men der gik Spekulation i det, saa Kartoffeldyrkerne i Løbet af et Par Aar havde lidt saa store Skuffelser, at *De Danske Spritfabrikker* i 1920—21 maatte undgælde for andres Forsyndelser ved kun at faa en ganske ringe Tilførsel af Kartoffler.

SPRITPRODUKTIONEN I AALBORG.

I 1847 var Spritproduktionen i Aalborg fordelt paa 4 Fabrikker. Fra 1883 til 1930 foregik Produktionen alene paa Fabrikken i Urbansgade.

1847 . 460.000 l

1872 . 700.000 l

1880 . 2.000.000 l

1915 . 3.000.000 l

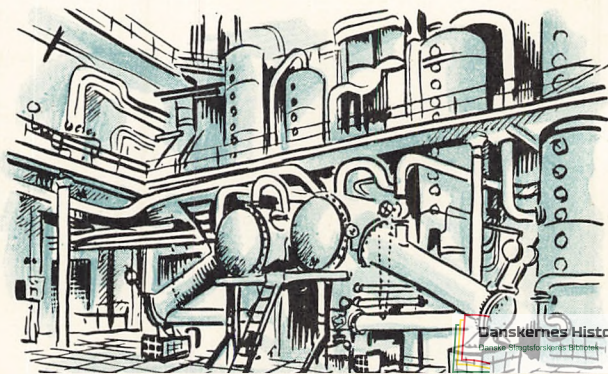
1920 . 1.090.000 l

1930 . 3.200.000 l

1940 . 3.900.000 l

1944 . 5.300.000 l

Fra 1931 foregaar hele Fabrikationen paa den ny Fabrik.

Erfaringerne fra disse Aar og fra Krigsaarene, da man ganske manglede Raastoffer, gjorde det indlysende, at Aalborg-Fabrikken maatte og skulde have et fast System i Arbejdet for Kartoffeltilførslerne. Sukkerfabrikkernes Kontraktavl af Sukkerroer blev det naturlige Forbillede.

Den 15. August 1921 købte *De Danske Spritfabrikker* Forsøgs-gaarden *Frederikshøj* ved Svenstrup, hvor der siden af Forsøgs-leder *Thøger Frederiksen* er gjort et utrætteligt og fra alle Sider paaskønnet Forskningsarbejde for dansk Kartoffelavl og for at sikre Avlerne et sundt Læggemateriale af de bedste, stivelselige Kartoffelsorter. I 1929 forbedredes Mulighederne herfor yderligere, da man af Aalborg Kommune forpagtede Gaarden *Scheels-minde*, hvor den daglige Ledelse forestaas af Driftleder *J. M. Storgaard*.

I 1922 antog man Hr. *Otto de Mylius*, der forud gennem flere Aar havde beskæftiget sig med Kartoffelkøb, til at organisere Kontraktavlen, der siden er udbygget Aar for Aar.

Etatsraad *C. A. Olesen*, som døde i Juni 1920, naaede desværre ikke at se, hvordan man i 1920'erne fik Sukces med en Videreførelse af det Arbejde, han i 1890'erne havde begyndt. Samarbejdet med Landbrugerne paa dette vigtige Omraade *kom* i Stand og har gennem Aarene vist sig at være til lige Fordel for begge Parter. Naar man under den Krig, der brød ud i September 1939, ikke blot har kunnet holde Spritfabrikkerne i Drift, men ogsaa har kunnet paatage sig de betydelige Udvidelser, Forholdene krævede, er det takket være den Omstændighed, at Kartoffelsagen før Krigsudbruddet laa i sit sikre, faste Leje.

Det kan forekomme noget summarisk at gengive dette gennem

Forsøgsgaarden Scheelsminde.

et kvart Aarhundrede saa brændende Spørgsmaal paa et Par Sider; men de, der har haft Problemerne tæt ind paa Livet, vil selv kunne supplere op med Enkeltheder, og for andre, udenforstaaende, vilde selv et bindstærkt Værk om dette Problem alene næppe fyldestgørende give et Billede af, hvor brændende og . . . spændende det var.

De anførte Tal viser tydeligt, hvor stærk Nedgangen i Spritproduktionen umiddelbart efter Koncentrationen blev, fordi den ved Hjælp af høje Statsafgifter gennemførte Nedskæring af Drikkespiritusforbruget gav sig øjeblikkelige og meget synlige Udslag.

Statsafgiftens Forhøjelse var saa stærk, at f. Eks. Aalborg Taffel Akvavit, der i Perioden 1905—12 kostede 55 Øre pr. Helflaske, i 1918 var bragt op til Kr. 11,00 pr. Helflaske. Alligevel ramte Nedskæringen i første Række det tidligere meget store Forbrug af almindelig Brændevin. Forbrugerne har vel ræsonneret som saa: Skal vi alligevel betale de høje Priser, foretrækker vi den fine Kvalitet. Derved flyttedes Forbruget mere og mere over paa Aalborg Taffel Akvavit.

Oprindelig var der kun een Statsafgift, nemlig Brænderiafgift; men i Aarenes Løb er hertil kommet en Tillægsafgift og senere en Omsætningsafgift. Bag i Bogen, Side 63, findes en Tavle indeholdende en Oversigt over disse Afgifters Størrelse, og man vil tillige heraf se den Virkning, disse Afgifter har haft paa Priserne paa Aalborg Taffel Akvavit. De samlede Afgifter til Staten af Salget af stærke Drikke indbringer nu aarlig ca. 300 Mill. Kroner.

Naar man paa Tavlen over Aalborg Akvavit-Salget gennem de 100 Aar bemærker de allersidste Aars særlig store Stigning, maa det vel til Forklaring siges, at den utvivlsomt skyldes den sideløbende Mangel paa Indførsel af udenlandsk Spiritus; men der kan paa den anden Side ikke herske Tvivl om, at de hjemlige Produkter netop derved har vundet Udbredelse og Anerkendelse i alle Kredse her i Landet. Aalborg Taffel Akvavittens populære Navn er »Rød Aalborg«, et Navn, som Selskabet i stor Udstrækning har udnyttet i sin Avertering.

For at retlede overdrevne Udtalelser kan det anføres, at de samlede Leveringer til de tyske Tropper under Besættelsestiden inden for Rammerne af en mellem de danske og tyske Myndigheder truffen Aftale har ligget paa omkring 1% af Akvavitsalget her i Landet i samme Tidsrum.

Eksporten af Aalborg Taffel Akvavit var efter Koncentrationen ganske naturligt et af de Spørgsmaal, der interesserede Ledelsen mest, — der var indført Totalforbud i U.S.A., i Norge og i Finland; Sverige havde faaet Statsmonopol, og Tyskland havde garderet sig bag høje Toldmure; overalt i de Lande, hvor Drikke-spiritus overhovedet maatte forhandles, var Beskatningen sat op

KARTOFFELFORBRUGET 1890 - 1944.

 1890
 1944

1890 33.000 hkg

1900 40.000 hkg

1910 20.000 hkg

1918 52.000 hkg

1919 92.000 hkg

1925 31.000 hkg

1935 243.000 hkg

1940 229.000 hkg

1944 364.000 hkg

I 1910 kunde Aalborg-Fabrikkens Kartoffelforbrug rummes i saa mange Hestekøretøjer, som i en tæt Række vilde naa fra Aalborg til Ellidshøj. I 1944 vilde Forbruget have krævet tætte Rækker Hestekøretøjer paa Vejene fra Aalborg til Arden, Hvalpsund, Lundby, Birkelse og Holtegaard.

til hidtil ukendte Højder, — en værdig Opgave at oparbejde en Eksport under disse Forhold.

Det lykkedes at faa Aalborg Taffel Akvavit ind igen, hvor der ikke netop var Totalforbud, og efterhaanden som Forbudene i Norge, Finland og U.S.A. paany blev hævet, vandt man ogsaa disse Markeder tilbage. I Tyskland, hvor Vanskelighederne var store, men Markedet til Gengæld saa betydeligt, at der *skulde* skaffes en Løsning, valgte man allerede i 1922 at bygge en Fabrik i Berlin og dér efter Recepten for Aalborg Taffel Akvavit fremstille den siden over hele Tyskland kendte »Malteserkreuz Aquavit«. En lignende Foranstaltning var planlagt i U.S.A. efter Forbudets Ophævelse, og i 1941 var man saa vidt, at en Repræsentant blev sendt til Staterne for at tilrettelægge Fabrikationen, der utvivl-

Aar	Samlet Salg af Drikkespiritusk i Liter 100 %/o	Heraf Aalborg Akvavit		Aar
		i Liter 100 %/o	i Helflasker	
1885	15,370,000	320,000	1,000,000	1885
1900	16,530,000	840,000	2,600,000	1900
1916	12,740,000	1,940,000	6,000,000	1916
1921	1,660,000	620,000	1,900,000	1921
1930	1,900,000	680,000	2,100,000	1930
1940	1,480,000	680,000	2,100,000	1940
1944	4,060,000	2,010,000	6,200,000	1944

1 Helflaske Aalborg Taffel-Akvavit = 0,324 L. 100 %/o.

somt nu efter Krigsafslutningen vil erobre det store Marked derovre.

Iøvrigt foregaar Eksporten fra 1934 gennem Aktieselskabet *Dansk Handels- og Industri-Compagni »Danisco«*, der ledes af Direktør *H. O. Damgaard-Nielsen*, som i en Aarrække var Underdirektør i *De Danske Spritfabrikker*, men som i 1943 afløstes her af Landsretssagfører *J. C. Thygesen*.

Ved det tidligere omtalte Mageskifte i 1927, hvorved Aalborg Kommune overtog Fabrikken Ved Stranden og til Gengæld overdrog Selskabet en 24,000 m² stor Grund ved Strandvejen, skabtes omsider den Mulighed for Opførelsen af en ny Fabrik, som man allerede saa længe havde savnet. Byen byggede Bolværk udfor Grunden, hvis Bæreevne i Forvejen var grundigt undersøgt af et særligt, sagkyndigt Udvalg, bestaaende af Professorerne *G. Schöneweller* og *A. Ostenfeld* samt Ingeniørerne *Otto Kierulff* og *A. Gerstenberg* og Murermeister *P. F. Cordes*.

Paa Grundlag af Planer udarbejdet af Civilingeniør *Orla Sæbye*, som siden 1931 er Fabrikbestyrer paa Aalborg-Fabrikken, projekterede Selskabets Driftkontor den ny Fabrik, hvis Facadetegninger blev udarbejdet af Arkitekt *Alf. Cock-Clausen*. I 1928 blev Byggeriet efter Licitation overdraget Firmaet *Jens Rasmussen & Sønner*, Aalborg, som Hovedentreprenør, dog saaledes, at det meget omfattende Piloterings-, Fundamenterings- og Jernbetonarbejde skulde udføres af Firmaet *Kampmann, Kierulff & Saxild*, København, medens Firmaet *Andersen & Cordes*, Aalborg, fik overdraget Opførelsen af Kedelhuset med Værkstedbygning og Dampskorsten.

Pæleramningen begyndtes den 12. August 1928. Den 29. Maj 1929 blev Grundstenen lagt i Kontorbygningens Fundament af

Af Urbangade-Grundene fik Aalborg Kommune det nødvendige Areal til Raadighed til Gennemførelse af Vesterbro fra Urbangade til Korsgade.

Selskabets Formand, Landstingsmand *C. Tvede*, Borgmester *M. Jørgensen* og Direktør *Chr. H. Olesen*. Ved Rejsegildet den 5. Oktober 1929 var Statsminister *Th. Stauning* til Stede.

Den 18. Maj 1931 blev Kontorbygningen taget i Brug, og fra denne Dag foregik al Ekspedition af Sprit fra den ny Fabrik. Den 7. Juli fandt den første Brænding af Sprit Sted, og den 12. August 1931 indviedes Fabrikken højtideligt i Forbindelse med Festligheden i Anledning af Selskabets 50 Aars Jubilæum.

Her er da i de siden forløbne 15 Aar Fabrikationen og Salgsarbejdet fortsat og udbygget, ikke blot for Aalborg Taffel Akvavittens Vedkommende, men ogsaa i høj Grad forsaavidt angaar Spiritus til andre Formaal. Der har i de seneste Aar været et stadig stigende Forbrug af teknisk Sprit og af denatureret Sprit baade til Forsyning af Erhvervslivet og til Anvendelse i Husholdninger, navnlig hvor man ikke har Gas og Elektricitet. Alene i Aalborg-

Afdelingens Salgsomraade er Salget af denatureret Sprit steget fra ca. $\frac{1}{2}$ Million Liter i 1920 til ca. $2\frac{1}{2}$ Million Liter i 1944.

Navnlig gennem Bestræbelserne for at skabe dette Forbrug af teknisk Sprit og denatureret Sprit er det lykkedes igen at hæve den danske Spritproduktion, der i 1916 var ca. 15 Mill. Liter 100%, men i 1920 var faldet til ca. $3\frac{1}{2}$ Million, op til ca. 13 Millioner Liter 100% i 1944. Denne store Spritproduktion giver atter en stadig stigende Bærmemængde, og det bør i denne Forbindelse noteres, at Landbrugskrisen i Begyndelsen af 1930'erne vel medførte visse Vanskeligheder ved Afsætningen, men at disse ved Forhandling med Bærmeaftagernes Repræsentanter klarede gennem en Inddampning af Bærmen, hvorved dens Foderværdi forhøjedes. I 1939 indrettedes i den ny Fabrik et Bærmetørringsanlæg, der gør det muligt at tørre Bærmen yderligere. Derved opnaas, at den tørrede Bærme kan sendes over ubegrænsede Afstande, hvilket jo ikke er muligt med den flydende Bærme, hvis Afsætning er begrænset til Fabrikkens allernærmeste Opland.

Som dette sidste Eksempel viser, udnytter man i den ny Fabrik det Raaderum for tekniske Forbedringer, man har opnaaet, saa man ikke blot Aar for Aar kan tilsvare Tidens og Udviklingens Krav, men ogsaa staar forberedt til at møde Fremtiden, og hvad den maatte kræve af Tilpasningsevne eller Modstandskraft.

Af og til kan gamle Medarbejdere maaske med Vemod mindes den gamle Fabrik Ved Stranden, hvis søndre Del blev revet ned for at give Plads for Stormgade, mens de nordligste Bygninger maatte falde, da Opfyldningsarbejdet til den ny Kaj blev gennemført . . . eller de gamle Bygninger i Urbansgade, som helt forsvandt, da Vesterbro skulde gennemføres; men hertil knyttes saa

igen Mindet om den Dag i April 1937, da Kimbrertyren stod rejst midt i den ny, brede Gade, netop der, hvor Fabrikken faa Aar tidligere havde staaet, og de selv sammen med andre gode Aalborgensere overværede Monumentets Afsløring . . . den Dag, da Direktør *Chr. H. Olesen* læste Ordlyden op af det Dokument, der nu ligger indmuret i Soklens Nordside, og som slutter saaledes:

»Naar jeg som administrerende Direktør for Aktieselskabet *De Danske Spritfabrikker* underskriver dette Dokument, der skal opbevares i Monumentets Plint ved Monumentets Nordside, gør jeg det i Taknemlighed overfor den By, hvis Navn med Selskabets Produkt Aalborg Taffel Akvavit er baaret Verden over, og jeg gør det i Haabet om, at Himmerlands-Tyr, Trivselstegnet, til sene Tider maa staa paa dette Sted som et sandt Udtryk for Nordjydens sejge Mod og mandige Kraft, der i vore Dage har sat sig saa tydelige Spor i de betydelige Bedrifter af handelsmæssig, landbrugsmæssig og industriel Art, som er skabt i og omkring Aalborg, og hvoraf flere ogsaa ude i Verden har kastet Glans over Danmarks Navn.«

LEDELSEN I 1945.

Bestyrelse:

Højesteretssagfører *K. Steglich-Petersen*, København, (Formand),
Borgmester *Holger Fink*, Aabenraa,
Købmand *Axel B. Lange*, Frederikssund,
Professor, Dr. phil. *Hakon Lund*, Aarhus,
Hofjærgermester *Chr. Lüttichau*, Tjele,
Overretssagfører *Niels Olesen*, København,
Grosserer *H. L. Poulsen*, Odense,
Direktør *A. Thaulow*, København.

Direktør: *Chr. H. Olesen*, København.
Underdirektør: Landsretssagfører *J. C. Thygesen*, København.

Aalborg-Fabrikkens Ledelse:

Afdelingsdirektør *Peter Kjarø*, Aalborg,
Fabrikbestyrer, Civilingeniør *Orla Sæbye*, Aalborg.

STATSAFGIFTERNE OG
DERES INDFLYDELSE PAA UDSALGSPRISEN
PAA AALBORG TAFTEL AKVAVIT.

Dato	Pris pr. Helflaske	Brænderi- afgift pr. Ltr 100 %	Tillægsafgift	Omsætningsafgift	
				fra Fabrik til Handlende	fra Handlende til Forbruger
	Kr.	Kr.	Kr.		
1/9 1908	0,55	0,19			
15/6 1912	0,72	0,60			
20/2 1917	0,99	0,60			
26/3 1917	2,40	0,60	pr. Helflaske 0,94		
1/1 1918	11,00	0,60	7,50		
1/11 1919	12,50	0,60	pr. Ltr 100 % 20,00		
20/9 1922	7,40	0,60	15,00		
21/3 1930	8,85	0,60	17,00	1 %	3,2 %
5/10 1939	10,40	0,60	20,00	1 %	3,2 %
28/3 1940	11,10	0,60	20,00	7 %	4,0 %
25/3 1942	13,20	0,60	20,00	19 %	4,0 %

OVERSIGT OVER EJERNE AF KØBMANDSGAARDEN VED STRANDEN, AALBORG, MATR. NR. 277 LITR. A. B. C. D.,

i hvilken Ejendom Aalborg Akvavitterne fremstilledes i Tiden
fra 1871 til 1931.

1. Den 14. Juni 1594 giver »*Niels Ifversen*, Borgmester i Olborg og Mennige Raad sammesteds« Borgmester *Friederich Christensen* Ret til »thend øde grund och plads udi Fjorden at indtage Vest Norden og uden for hans egen gaard, Vaaning og Eiendomb hand iboer - - saa langt som hand udi Fjorden Selfver indpæle, føde och bekoste kand, for^{ne} *Friederich Christensen* och hans Arfvinger Evindeliggenn at Eige och beholde - -«

2. Borgmester *Friederich Christensens* Datter, *Bente Friederichsdaatter*, arver Gaarden, som hun bringer med i sit Ægteskab med Købmand og Raadmand *Hermann van Ginchel*, der har Gods i Nederlandene, og som formentlig derfra er indvandret til Aalborg, hvor han den 15. Marts 1585 bliver Borger.

3. Deres Søn, *Christen van Ginchel*, der var Borgmester i Aalborg fra 1643 til 1660, arver Gaarden efter Moderen. *Christen van Ginchel* blev fanget af algierske Sørøvere under en Købmandshandel til Portugal. Han sad fangen fra 1622 til 1624, da Forældrene udløste ham med 500 Stk. v. Achten. Hans Spanienfarer laa i 1644 ankret op paa Limfjorden ud for Aalborg Slot, og med sine Kanoner fordrev han den svenske Besætning, som i Trediveaarskrigen laa der.

4. Hans Datter, *Magdalene van Ginchel*, arver Gaarden efter Faderen, og hun bringer den med i sine Ægteskaber, først med *Christopher de Hemmer*, hvis Slægt under Trediveaarskrigen var indvandret fra Westfalen, og i andet Ægteskab med Assessor *Thøger Lassen* til Rødslet og Clarupgaard, der en kort Periode fungerede som Stiftsbefalingsmand paa Aalborg Slot.

5. Børnene af første Ægteskab, *Christopher de Hemmer*, Assessor udi Commerce Collegio, og *Jørgen de Hemmer*, er Medunderskrivere, da *Magdalene van Ginchel* til Clarupgaard den 12. Marts 1697 giver Skøde paa Gaarden til Købmand *Christen Gjørup*, Cancelliraad og Borgmester i Aalborg fra 1713 til 1731. Han fik af Kongen Skøde paa Færgeløbet mellem Aalborg og Nørresundby. Den 20. April 1723 gifter han sig med *Helene Rebecka Byssing*, som var Enke efter Sognepræst til Budolphi Kirke, Mag. *Claus Reenberg*, der sammen med *Gjørup* var »Inspecteur ved de Fattiges Væsen i Aalborg«.

6. Efter *Christen Gjørups* Død i 1731 gifter Fru *Helene Byssing* sig i 1733 med Etatsraad *Peder Fogh* til Ryom- og Ørndrupgaardene, og han sælger den 28. November 1733 sin Frues Part i Gaarden til Købmand og Kommerceraad *Jens Gjørup*. Denne havde sammen med Sr *Niels Nysom*, *Peder Christensen Holst*, *Cort Trap* og Assessor *Glerup* forpagtet Konsumptionen i Aalborg for Aarene 1734-39.

7. *Jens Gjørups* Enke, *Christence Hornemann*, gifter sig den 9. Juni 1747 med *Mogens Rosenkrantz* til Spøttrup og Hesthauge, Ridder, Kongelig Mayestets velbestalter Geheime-Raad, Kammer-Herre og Justitiarius udi Høyeste-Ræt.

8. Den 13. Oktober 1764 sælger *Mogens Rosenkrantz* Gaarden til Købmand, Justitsraad *Christen Ryberg*, der faar Skøde dateret 26. April 1765.

9. Justitsraad *Christen Rybergs* Søstersøn, Købmand *Christen Olesen Kraft*, faar den 19. Juni 1797 af Morbroderen Skøde paa Gaarden.

10. Den 6. Januar 1804 oprettes Købekontrakt imellem Købmand *Christen Olesen Kraft* og Købmand *Rasmus Mørck* paa Grosserer *Axel Møller Mørcks* Vegne. Sidstnævntes Søstersøn, Vinhandler *Lars Peter Kioldberg*, faar i September 1804 betinget Skøde og den 17. Juni 1805 endeligt Skøde paa Gaarden af *Christiane Gaarn*, Enke efter salig Købmand *Christen Olesen Kraft*, med Lavværge Tobaksfabrikeur *Peder Bønnelykke*.

11. Den 26. April 1836 oprettes Købekontrakt mellem Enkemadamme *Petrine Christiane Kieldberg* som Sælger og Købmand *Søren Winkel* som Køber. *Søren Winkel* naar ikke at faa Skøde paa Gaarden; men hans Arvinger, *Adolph Winkel*, *Schack Køster* og *Peter Wibroe*, enes den 10. September 1836 om, at de to førstnævnte overlader deres Svoger og Medarving, *Peter Wibroe*, Gaarden ifølge den mellem Fru *Kieldberg* og *Søren Winkel* oprettede Kontrakt. I 1843 lader *Wibroe* den unge *Isidor Henius* indrette Købmandsgaardens Brænderi til Fabrikdrift.

12. Den 17. Februar 1852 bliver Gaarden solgt ved Auktion af Dødsboet efter Købmand *P. Wibroe* og Hustru. Højstbydende blev Procurator *Møller* i Kommission af Grosserer *Lorentz Waage Sass*, København, der fik Hammerslag for et Bud paa 30,000 Rbdl.

13. Consul *L. W. Sass* sælger ifølge Købekontrakt af 15. April 1871 Gaarden til *Isidor Henius* for 60,000 Rigsdaler Rigsmønt. Fra 1871 til 1931 fandt Fremstillingen af Aalborg Akvavit Sted i denne Ejendom.

14. Ifølge Overenskomst af 20. August 1881 overdrager *Isidor Henius* Gaarden til Aktieselskabet *De Danske Spritfabrikker*, som faar Skøde, dateret 3. og 4. Maj 1882.

15. Mellem *Aalborg Kommune* og Aktieselskabet *De Danske Spritfabrikker* oprettes under 4. og 11. Juli 1927 Mageskiftekontrakt, efter hvilken Gaarden overgaar til *Aalborg Kommune*, naar *D. D. S. F.s* ny Fabrik er klar til Drift, og i Overensstemmelse hermed overtager *Aalborg Kommune* Ejendommen i 1931.

16. Den 28. December 1942 giver *Aalborg Kommune* Skøde paa Gaarden til Firmaet *Hans Jensen A/S*, Aalborg.

Kimbrertyren paa Vesterbro i Aalborg · Udført af Billedhugger A. Bunnegaard · Skænket af Selskabet til Aalborg By.